

Prawo i Sprawiedliwość

PROGRAM SAMORZĄDOWY

2010–2014

WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE

Spis treści

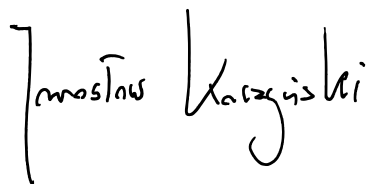
Wprowadzenie	4
Budżet województwa	7
Fundusze unijne	12
Współpraca międzynarodowa	18
Gospodarka	21
Infrastruktura	27
Kultura i dziedzictwo kulturowe	36
Edukacja i nauka	40
Służba zdrowia	47
Polityka społeczna	54
Rolnictwo i obszary wiejskie	59
Bezpieczeństwo publiczne	64
Turystyka i rekreacja	68

Wstęp

21 listopada Polacy wybiorą nowe władze samorządowe wszystkich szczebli od gmin poprzez miasta i powiaty po sejmiki wojewódzkie. Prawo i Sprawiedliwość z pełnym zaangażowaniem bierze udział w tych ważnych dla Polaków wyborach. Przedstawiamy naszych kandydatów na prezydentów, burmistrzów, wójtów, radnych gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Są wśród nich zarówno ci, którzy już skutecznie pełnili te funkcje, jak i wielu nowych, często młodych ludzi, pragnących służyć swym lokalnym społecznościom. Chcemy, aby w samorządach wszystkich szczebli było jak najwięcej osób kompetentnych, uczciwych, potrafiących wstąpić się w oczekiwania swych współmieszkańców i rozumiejących potrzeby ludzi, których będą reprezentować.

Wszystkich kandydatów Prawa i Sprawiedliwości łączy program samorządowy adresowany do wszystkich ludzi, nastawiony na rozwiązywanie ich codziennych problemów, niezależnie od miejsca ich występowania. Polska równych szans to kraj, który nie może być podzielony na obszary coraz bogatsze i pozostające w tyle – najczęściej małe miasta i wsie. Dla przedstawionej w programie polityki rozwoju ważne są wszystkie regiony, wszystkie gminy i miejscowości.

Rozwinięciem ogólnopolskiego programu samorządowego jest 16 propozycji programów wojewódzkich. W ten sposób rozpoczynamy debatę samorządową, do udziału której zapraszamy wszystkich mieszkańców regionu.

Wprowadzenie

*„Samorząd terytorialny oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnych, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców”
(Europejska Karta Samorządu Terytorialnego)*

Za nami pierwsze 10 lat funkcjonowania samorządów województw. Jako mieszkańcy Małopolski budowaliśmy wspólnie poczucie regionalnej tożsamości i dumy. Razem tworzyliśmy zręby organizacyjne pierwszych kontraktów regionalnych, w ramach których wydatkowano coraz większe pieniądze na modernizację i budowę nowoczesnego regionu.

Dzisiejsza Małopolska to region o powierzchni 15,1 tys. km², zamieszkały przez ponad 3 mln ludzi co stanowi nieco ponad 8,5% wszystkich obywateli Polski (4 miejsce w kraju wśród województw). W obrębie Województwa Małopolskiego funkcjonują 22 powiaty (w tym 3 grodzkie) i 182 gminy (w tym 15 miejskich, 41 miejsko-wiejskich i 126 wiejskich).

W 2004 roku świętowaliśmy przystąpienie Polski do Unii Europejskiej. Z niecierpliwością wraz z przedstawicielami lokalnych samorządów oczekiwaliśmy na uruchomienie pierwszych naprawdę dużych pieniędzy europejskich w ramach funduszy strukturalnych UE. Efektem tych wysiłków były dwie kolejne strategie rozwoju regionu, które stanowiły i stanowią fundament wyznaczający kierunki rozwoju Małopolski. Wymiarem praktycznym wysiłków i pracy naszych przedstawicieli reprezentujących Małopolan w Sejmiku i Zarządzie Województwa jest dziś Małopolski Program Operacyjny, w ramach którego w naszym regionie, na przestrzeni 7 lat (2007 – 13), wydatkowane jest prawie 5 mld złotych. Pieniądze te, choć zdecydowanie za wolno, zmieniają naszą regionalną rzeczywistość.

Fiasko polityki zrównoważonego rozwoju Województwa pod rządami PO

Ewidentnie zarówno Rządowi jak i Zarządowi Województwa nie udało się, wbrew deklaracjom, prowadzić polityki zrównoważonego rozwoju. Świadczy o tym chociażby fakt, że subregion nowosądecki osiąga 56 % średniej wartości PKB dla kraju, natomiast Kraków 158 %.

O ile cała Małopolska rozwija się w tempie zgodnym ze średnim rozwojem Polski, dla przykładu w latach 2000 – 2007, PKB Małopolski wzrósł o 59 % a Polski o 58 %, o tyle w tym samym czasie w najszybciej rozwijającym się sub-

regionie podkrakowskim zanotowano wzrost o 85 %, a w najwolniej rozwijającym się subregionie oświęcimski zaledwie o 48 %.

Niekorzystne dla przyszłości naszego Województwa tendencje niestety znajdują wyraz w oficjalnej polityce koalicji rządowej, o czym świadczą konkretne zapisy Raportu Polska 2030 przygotowanego przez zespół doradców strategicznych Donalda Tuska kierowany przez Michała Boniego. **Realizacja tej rządowej koncepcji grozi trwałym zakonserwowaniem niedorozwoju gospodarczego południowej Małopolski.**

Dowodem braku prowadzenia przez obecny Zarząd polityki zrównoważonego rozwoju województwa jest ogromne zróżnicowanie poziomu bezrobocia w poszczególnych subregionach Małopolski. I choć Województwo Małopolskie z bezrobociem wynoszącym 9,7% plasuje się wysoko, jeżeli chodzi o poziom bezrobocia, bo na czwartym miejscu niewiele ustępując województwom: Śląskiemu, Wielkopolskiemu i Mazowieckiemu, to jednak różnice wewnątrz regionu są ogromne. I tak poziom bezrobocia w Krakowie wynosi zaledwie 4,2%, w powiecie bocheńskim, miechowskim i tatrzańskim 8,5%, to w powiecie dąbrowskim aż 18,9%, limanowskim 18,5%, sądeckim 17,2%, gorlickim 15,1%.

PiS dla Małopolski – główne priorytety IV kadencji samorządu województwa

Samorząd regionalny kończy pierwszą dekadę swojego istnienia i rozpoczyna kolejną. U jej progu dostrzegamy konieczność podsumowania minionego okresu i określenia na nowo kierunków działań, które będą miały wpływ na procesy stymulujące rozwój naszego regionu i poprawiające jakość życia jego mieszkańców.

Prawo i Sprawiedliwość będzie dążyć do budowania strategicznych zasobów Małopolski w oparciu o dekoncentrację obszarową, wykorzystującą i wzmacniającą potencjały występujące w małopolskich subregionach.

Chcemy wdrażania takiego modelu rozwoju regionu, w ramach którego Kraków stanie się atutem rozwojowym dla lokalnych wspólnot samorządowych i ludzkich pozostających poza obszarem bezpośredniego oddziaływania metropolii. Kraków musi stać się szansą rozwojową całej Małopolski. Dlatego jesteśmy przeciwni wdrażaniu – lansowanemu przez rząd – polaryzacyjno-dyfuzyjnego modelowi rozwoju regionu. Model taki kształtuje dziś negatywny wizerunek Krakowa jako obszaru, który odbiera pieniądze wraz z szansami rozwojowymi dla innych części Województwa. Zmienimy to!

Skończymy z dotychczasowym bezwładem zarządczym w najważniejszych dziedzinach dotyczących Małopolski. Anachroniczny sposób myślenia dotychczasowych regionalnych elit zastąpimy nowoczesnymi i twórczymi rozwiązaniami.

Zapewnimy mieszkańcom naszego regionu szeroki dostęp do nowoczesnych instytucji (wraz z tworzeniem warunków dla lokalizacji siedzib głównych tychże firm) oraz instrumentów finansowych zapewniających swobodny rozwój małopolskiej gospodarki. Będziemy realizować aktywną działalność na rzecz włączenia Małopolski wraz z Krakowem do światowego obiegu gospodarczego.

Uwzględniając stan finansów publicznych (rosnące zadłużenie sektora publicznego) i kondycję gospodarczą (wciąż odczuwalne skutki światowego kryzysu) oraz uwarunkowania związane z naszym członkostwem w Unii Europejskiej, w tym szczególnie ze zbliżającą się nową perspektywą finansową 2014 – 2020, zakładamy koncentrację naszych działań na grupie zasadniczych priorytetów.

Narzędziami wykonawczymi naszej polityki w nadchodzącej kadencji staną się pakiety programów wojewódzkich, zaczynając od najważniejszego z punktu widzenia określenia reguł i obszarów wydatkowania środków unijnych, czyli Regionalnego Programu Operacyjnego II edycji, poprzez obejmujące swoim zakresem wszystkie istotne obszary codziennego życia Małopolan. Szczególnie chodzi tu o takie kwestie jak m.in. infrastruktura komunikacyjna, edukacja, zdrowie, opieka społeczna czy kultura. Dokonamy również całościowego przeglądu wszystkich programów wojewódzkich w celu zweryfikowania ich dotychczasowych celów oraz osiągniętych rezultatów.

Więcej funduszy europejskich dla naszego Województwa

W chwili obecnej nie znamy wielkości kwot funduszy europejskich przeznaczonych na rozwój regionów w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Kwota ogółem dla 16 województw samorządowych jest uzależniona od dwóch czynników: wyniku rozpoczynających się aktualnie negocjacji z Unią Europejską oraz skali wzmocnienia programów regionalnych środkami europejskimi odebranymi z puli rządowej. Kierunek przekazania środków finansowych wzmocniających samorządy województw kosztem programów ministerialnych zawarto w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020 Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Mając na uwadze tempo rozwoju i skalę koniecznych do zrealizowania zmian w Małopolsce, będziemy aktywnie przypominać o powyższym zobowiązaniu i pilnować wypełnienia tej obietnicy.

Nowy kontrakt regionalny dla Małopolski

Skuteczne projektowanie przyszłych kierunków rozwoju regionu nie jest możliwe bez wiedzy na temat skali zamierzeń inwestycyjnych wszystkich podmiotów publicznych

(rząd, samorząd) i prywatnych, zaangażowanych w działania na rzecz rozwoju Małopolski.

W sytuacji pogłębiającego się kryzysu finansów publicznych w Polsce uznajemy przywrócenie kontraktów regionalnych (wojewódzkich) za działanie słuszne. Chcemy, aby instrument ten gwarantował aktywność inwestycyjną odpowiednią do potrzeb naszego regionu.

Będziemy współpracować ze wszystkimi parlamentarzystami z obszaru Małopolski, aby skutecznie zwrócić uwagę instytucji centralnych na konieczność przyśpieszenia istniejących inwestycji (np. zbiornik Świnna Poręba, autostrada A-4 i inne) oraz realizacji nowych (np. budowa drogi ekspresowej Nowy Sącz-węzeł autostradowy Brzesko).

Nowy algorytm podziału funduszy europejskich pomiędzy regiony

Będziemy aktywnie zabiegać o wprowadzenie modyfikacji do systemu podziału funduszy europejskich pomiędzy 16 programów regionalnych. Biorąc pod uwagę doświadczenia wynikające z aktualnej perspektywy finansowej realizowanej w latach 2007 – 2013, stoimy na stanowisku, że kryterium ludnościowe winno stanowić podstawę podziału tych środków pomiędzy województwa. Jesteśmy również zwolennikami utrzymania – określonej wspólnie z samorządami regionów i Ministerstwem Rozwoju Regionalnego – puli finansowej, która stanowić będzie premie za sprawne wydatkowanie „nowych środków europejskich”.

Budżet województwa – odpowiedzialna polityka budżetowa

Samorządy wojewódzkie finansują nałożone na nie zadania ze źródeł określonych w ustawie z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Najważniejszym źródłem dochodów własnych samorządu województwa jest udział we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, zwanego potocznie PIT oraz z podatku dochodowego od osób prawnych – CIT. Wysokość udziału we wpływach z PIT podatników zamieszkałych na obszarze Województwa wynosi **1,60 %**. Wysokość udziału we wpływach z CIT od podatników tego podatku, posiadających siedzibę na obszarze województwa, wynosi **14,75 %**. **Przez wiele lat, każdego roku, dochody Małopolski rosły. W latach 1999-2007 realne wpływy zawsze były wyższe niż prognozy zawarte w budżecie Województwa.**

- W 1999 roku prognoza wyniosła 203 046 924 złotych, a realne wykonanie 262 285 962.
- W 2005 roku prognozowano wpływy na poziomie 570 567 498 złotych, a ostatecznie osiągnięto 628 256 296.
- **Sytuacja ta uległa zmianie od 2008 roku.** Właśnie wtedy wpływy wyniosły aż o 235 025 262 złotych mniej niż zaplanowały władze Województwa. W kolejnym, 2009 roku, różnica wynosiła 163 901 330 złotych.

Oznacza to, że **ZALEDWIE W CIĄGU DWÓCH LAT** plany były o prawie **CZTERYSTA MILIONÓW** większe od realnych wpływów do budżetu.

Za tak stan rzeczy w dużej mierze odpowiedzialność ponosi Zarząd Województwa, w którym zdecydowaną przewagę posiada Platforma Obywatelska, jak również nieudolna, wręcz szkodliwa polityka obecnego rządu. Rząd nie podjął żadnej aktywnej polityki zmierzającej do osłabienia skutków światowego kryzysu gospodarczego. Przeciwnie: uznał, że należy prezentować bierną postawę, czego wydatnym efektem jest m. in. drastyczny spadek dochodów Województwa Małopolskiego w latach 2008 – 2009.

Dochody budżetu Województwa Małopolskiego z podatku PIT i CIT w okresie od stycznia 2006 do czerwca 2011

Lata	2006	2007	2008	2009	Czerwiec 2010
Ogólny udział w podatkach	300 992 663	375 870 417	423 282 582	355 615 663	128 986 722
Udział w PIT	52 209 381	65 261 532	74 664 632	70 712 212	29 361 089
Udział w CIT	248 783 282	310 608 885	348 617 950	284 903 451	99 625 633

Jak z powyższego zestawienia wynika, spadek w dochodach z podatku CIT był wyraźnie widoczny już w roku 2009, zaś w roku 2010 doszło do całkowitego załamania wpływów z tego podatku. **Skutkiem takiej sytuacji jest zwiększenie i tak już ogromnej „dziury budżetowej” poprzez zaciągnięcie dodatkowego kredytu na kwotę ponad 85 000 000 zł.**

Aktywna polityka rządu Prawa i Sprawiedliwości w latach 2005 – 2007 spowodowała, iż dochody z podatków dochodowych rosły bardzo wyraźnie jeszcze w 2008 r. Bierna polityka gospodarcza rządu Donalda Tuska przyniosła drastyczny spadek w dochodach Województwa w kolejnych latach.

Ogromny wzrost zadłużenia Województwa Małopolskiego w ostatnich dwóch latach

Spadek dochodów powoduje wielkie potrzeby pożyczkowe Województwa, których celem jest łatanie dziury budżetowej. W ostatnich latach obecny Zarząd prowadził nieodpowiedzialną politykę zadłużania Województwa.

Lata	2006	2007	2008	2009	Czerwiec 2010
Skumulowane zadłużenie na koniec danego roku	102 651 494	90 715 566	115 079 638	177 781 210	234 778 700
Skumulowane zadłużenie w stosunku do dochodów	16,3%	12,2%	12,4%	12,4%	56,6%
Obsługa zobowiązań w stosunku do dochodów	2,4%	2,4%	2,1%	1,7%	1,9%

Również brak aktywnej polityki obecnego Zarządu Województwa powoduje, iż spadek dochodów budżetowych jest tak wyraźny w Małopolsce.

Zweryfikujemy możliwości inwestycyjne Samorządu Województwa Małopolskiego do 2020 roku

Budżet Województwa na rok 2010, w połowie unijnego okresu programowania na lata 2007-2013, ukazał szereg słabości w zakresie planowania finansowego. Błędne prognozy budżetowe przygotowane przez Zarząd obecnej kadencji, skutkują niezbilansowanym ubytkiem dochodów w regionalnym budżecie szacowanym na około 400 mln zł. Biorąc pod uwagę skalę prowadzonych przez Samorząd Województwa działań inwestycyjnych, współfinansowanych częściowo ze środków unijnych, pogłębienie dramatycznej sytuacji budżetu województwa w kolejnych latach jest wysoce prawdopodobne i wymaga działań zapobiegawczych.

Ze względu na realizację zadań własnych, w tym projektów unijnych wymagających wkładu własnego, wzrasta poziom zadłużenia Samorządu Województwa, powiatów i gmin Małopolski. Jednocześnie ze względu na sytuację makroekonomiczną wpływy finansowe stanowiące dochód budżetów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego tracą swoją dynamikę i utrzymują się poniżej planowanych limitów rocznych.

Wieloletni Program Inwestycyjny dla Województwa Małopolskiego 2007-2013, stanowiący podstawowy dokument planowania działań inwestycyjnych w regionie, wskazuje okres przelotu lat 2013 i 2014 jako moment osiągnięcia granicznych limitów dopuszczalnego ustawowo skumulowane zadłużenia w stosunku do dochodu przez budżet Województwa na poziomie bliskim 60%.

Rok 2014 jest pierwszym rokiem obowiązywania nowego okresu programowania. W praktyce lata 2014, 2015 będą jednocześnie:

- okresem w którym wydawane będą ostatnie pieniądze z puli funduszy europejskich przeznaczonej dla Małopolski w latach 2007-2013 (tendencja malejąca),
- pierwszymi latami nowego okresu programowania 2014 – 2020, a co za tym idzie początkiem drugiej fali środków unijnych dedykowanych dla regionów (tendencja rosnąca).

W świetle przytoczonych powyżej faktów zarysowuje się niebezpieczny scenariusz, w którym pojawia się realna groźba niemożności wygenerowania dostatecznie dużego wkładu własnego małopolskich jednostek samorządu terytorialnego (JST) na realizowane po 2013 roku projekty dofinansowane w ramach funduszy europejskich. Skutkować może niskim poziomem ich wykorzystania i w efekcie utratą części środków.

Dlatego za absolutnie priorytetowe uznajemy podjęcie działań, które zdiagnozują i z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym pozwolą na wprowadzenie odpowiednich środków zapobiegawczych przez Samorząd Województwa i inne jednostki samorządowe z obszaru Małopolski, tak aby nie utracić możliwości generowania wkładu własnego, wymaganego przy realizacji projektów z udziałem środków UE.

Będziemy działać na rzecz wzmocnienia majątkowych podstaw działania Samorządu Województwa Małopolskiego

Nasi przedstawiciele w Samorządzie Województwa będą działać na rzecz wzmocnienia pozycji majątkowej województwa samorządowego stosownie do poszerzanego zakresu kompetencji, których skuteczną realizacją wymaga nakładów finansowych. W tym celu podejmiemy działania, których adresatem będzie obecny rząd.

Przypominamy niezrealizowane do tej pory zobowiązanie wyborcze Platformy Obywatelskiej z 2007 roku:

„...Platforma Obywatelska będzie dążyć do wzmocnienia majątkowych podstaw działania samorządu województw i samorządu lokalnego, poprzez przekazanie na ich rzecz dalszych źródeł dochodów publicznych oraz mienia państwowego i licznych instytucji (w tym także funduszy, agencji i przedsiębiorstw państwowych ogólnego znaczenia gospodarczego)...”.

Pod koniec trzeciego roku działalności obecnego rządu nie dostrzegamy jakiegokolwiek aktywności Platformy Obywatelskiej w tym zakresie.

Dlatego też wyraźnie i konsekwentnie będziemy domagali się rozpoczęcia realizacji przytoczonej powyżej obietnicy, uświadamiając obecnym decydom w Warszawie, że w obecnym układzie kompetencyjno-finansowym, samorządom województw grozi stagnacja rozwojowa oraz ograniczenie ich roli związanej z prowadzeniem polityki rozwoju jedynie do funkcji administracyjnych.

Skończymy z ogromnymi opóźnieniami w realizacji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego

Zarząd Województwa Małopolskiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia Indykatywnego Wykazu Indywidualnych Projektów Kluczowych MRPO na lata 2007-2013.

O krańcowym braku odpowiedzialności zarządu świadczy rażące naruszenie harmonogramu realizacji inwestycji i podejmowanie zobowiązań na które nie ma zabezpieczonego realnego finansowania. Coraz liczniejsze inwestycje są opóźnione w stosunku do przyjętego wcześniej harmonogramu. Inne przesuwane są na kolejne lata bez nadziei na rychłą realizację. Przykładem trudnych do usprawiedliwienia opóźnień mogą być obwodnice Wolbromia, Olkusza i Gdowa. W przypadkach wielu miast jak np. Mszany Dolnej nie ustalono jeszcze nawet orientacyjnego przebiegu planowanej obwodnicy. Zarząd nie podejmuje skutecznych i energicznych działań by w większym stopniu rozwiązywać problemy niedostatku infrastruktury poprzez uruchamianie środków będących w dyspozycji Rządu. Postawa potakiwania i ślepego posłuszeństwa wobec administracji rządowej powoduje, że poszczególni ministrowie i Premier kierują środki i inwestycje do tych województw, które są bardziej asertywne w kontaktach z obecnym Rządem.

Obowiązująca dotychczas Strategia Rozwoju Województwa obejmuje mnóstwo cząstkowych, drobnych celów i przedsięwzięć. Po zakończeniu MRPO w latach 2007-2013 jedynie niewielka część z nich będzie zrealizowana. Wątpliwości budzi zatem taki sposób formułowania Strategii, który dodatkowo zostawia Zarządowi szeroki zakres decyzji o wpisaniu konkretnego zadania do realizacji.

Niejednokrotnie, podczas procedury naboru w poszczególnych konkursach, zadania wysoko ocenione pod względem merytorycznym przez ekspertów województwa były po ocenie Zarządu wykluczane z realizacji lub przesuwane na listę rezerwową.

Niedopuszczalne jest kierowanie się względami pozamerytorycznymi. Budzi to podejrzenia o faworyzowanie określonych subregionów i samorządów kosztem innych. Zmienimy to!

Zweryfikujemy koszty działania Urzędu Marszałkowskiego

Ważnym elementem kosztów Województwa są wydatki bieżące na administrację. W latach 2004-2009 wydatki w tym zakresie polskich województw niemal się potroiły. Tylko częściowo było to uzasadnione koniecznością przygotowania kadr do wydatkowania środków europejskich.

W Małopolsce utrzymanie bieżące administracji kosztuje 1 mieszkańca 25.08 zł. Mniej wydaje się w Województwie Śląskim 18.64 zł i w Wielkopolsce 22.87 zł. Wzorem dla nas może być Województwo Podkarpackie ze znacząco mniejszą od Małopolski liczbą ludności (co generuje wyższe koszty w przeliczeniu na 1 mieszkańca), a wydające 25.39 zł w na 1 mieszkańca.

Fundusze unijne – główny potencjał finansowy rozwoju

Nowa perspektywa finansowa – wyzwanie dla Małopolski

Fundusze unijne wydatkowane w ramach 16 programów regionalnych stanowią od 2004 roku najważniejsze źródło finansowania działań rozwojowych podejmowanych przez polskie samorzady. Pomimo zbyt wolnego tempa ich wydatkowania przez obecnie rządzących, pieniądze pochodzące z budżetu unijnego stanowią – i w najbliższej przyszłości będą stanowić – główną siłę napędzającą dynamikę zmian naszej codziennej rzeczywistości.

Najbliższe miesiące będą decydujące dla ostatecznego kształtu polityki regionalnej i jej miejsca w nowej perspektywie finansowej. Komisja Europejska rozpoczęła bowiem prace nad kształtem unijnego budżetu, który określi kierunki i wielkość finansowania projektów w ramach polityki spójności na lata 2014-2020.

W obliczu kryzysu ekonomicznego i rosnącego bezrobocia w ostatnich latach, część państw Unii Europejskiej dąży do ograniczenia obciążeń związanych ze składkami do wspólnego budżetu (ok. 34% całości budżetu UE), w tym do budżetu polityki spójności. **Wstępne założenia reformy oznaczają radykalne cięcia funduszy regionalnych oraz zmianę zasad ich dystrybucji. Jest to bardzo niekorzystny kierunek dla Polski, której udział w części unijnej polityki spójności na lata 2007 – 2013, wynosi blisko 20% jej budżetu.**

Uważamy, że władze regionalne winny w aktywny sposób uczestniczyć w wypracowywaniu polskiego stanowiska negocyjacyjnego, uwzględniającego kluczowe potrzeby rozwojowe województw, a także ich potencjał w zakresie możliwości absorpcji funduszy.

Dlatego przedstawiciele Prawa i Sprawiedliwości zasiadający w Samorządzie Województwa Małopolskiego będą poprzez ogólnopolskie gremia samorządowe, np. Konwent Marszałków RP, mobilizować Rząd do przyjęcia i realizacji (w ramach negocjacji z KE) następujących priorytetów programowych:

- **Utrzymanie dotychczasowej wielkości budżetu UE przeznaczonego na realizację polityki spójności w kolejnym okresie budżetowym 2014-2020.** *Dynamiczny rozwój UE jako nowoczesnego aktora stosunków globalnych nie może odbywać się kosztem oszczędności na biedniejszych podmiotach, które stanowią integralną część całej Wspólnoty.*
- **Znalezienie stosownej równowagi pomiędzy ukierunkowaniem polityki spójności w latach 2014-2020 w obszarze Innowacyjność, Inwestycje w wiedzę oraz Rozwój i nowe technologie, a utrzymaniem dotychczasowych kierunków wsparcia, w szczególności projektów o charakterze infrastrukturalnym, takich jak – Nowoczesna infrastruktura transportowa.** *Polskie regiony bezwzględnie potrzebują i powinny inwestować w nowoczesne technologie, jednakże nie rezygnując ze wsparcia budowy dróg, autostrad, oczyszczalni czy projektów wspierających sanitację wsi.*
- **Realizacja działań na rzecz decentralizacji kompetencji w kierunku władz regionów poprzez zwiększenie ich uprawnień do podejmowania ostatecznych decyzji o podziale funduszy unijnych w ramach programów regionalnych pomiędzy obszary o szeroko pojętym charakterze infrastrukturalnym i tzw. „nowych technologii”.** Powinno to zbudować mocne podstawy rozwojowe przy wykorzystaniu wewnętrznych potencjałów regionalnych.

Fundusze europejskie w Małopolsce 2010-2014 – nasze priorytety

W nadchodzącej kadencji samorządu zakończy się obecnie trwająca (2007 – 2013) i rozpocznie nowa perspektywa finansowa UE (2014 – 2020). Dlatego w Samorządzie Województwa Małopolskiego nasi samorządowcy będą koncentrować się na dwóch obszarach tematycznych związanych z funduszami strukturalnymi:

1. Pełne wykorzystanie środków w ramach okresu programowania 2007-2013

CEL KLUCZOWY: Realizacja działań ukierunkowanych na pełne wykorzystanie środków pomocowych, jakie otrzymał region.

Poza zarysowanym celem głównym konieczne będzie podejmowanie innych działań istotnych dla realizacji programu regionalnego:

- objęcie umowami dotyczącymi realizacji projektów do końca 2011 roku, kwot na poziomie co najmniej 90% przyznaných środków;
- podjęcie działań w celu zabezpieczenia wahań kursu przeliczeniowego euro/złoty – w tym celu będziemy negocjować ze stroną rządową możliwość uzgodnienia wskaźnika nadkontraktacji na poziomie 110% przyznanej dla Małopolski kwoty funduszy europejskich w ramach programu regionalnego;
- maksymalne przyspieszenie płatności na rzecz beneficjentów m.in. poprzez odbiurokratyzowanie czynności związanych z obsługą beneficjentów czy przyjęcie jednolitych zasad postępowania i interpretacji przepisów oraz wytycznych;
- wprowadzenie indywidualnego nadzoru nad największymi i najbardziej skomplikowanymi projektami;
- ścisły monitoring projektów zagrożonych, zwłaszcza projektów z zakresu ochrony przeciwpowodziowej;
- dokonanie podziału tzw. Krajowej Rezerwy Wykonania (KRW), która uwzględni obszar, o największym zapotrzebowaniu ze strony wnioskodawców w stosunku do możliwości ich zrealizowania;
- podjęcie negocjacji ze stroną rządową na rzecz zwiększenia wielkości środków finansowych w MRPO – połowa okresu programowania stanowi szansę na zwiększenie puli środków w programach regionalnych kosztem niewykorzystywanych środków w programach krajowych;
- dbałość o przejrzyste zasady dystrybucji środków unijnych, przede wszystkim wyeliminowanie patologii wynikających z realizacji przez obecny rząd województwa politycznego klucza podziału dotacji, tzw. „oceny stra-

tegicznej”, czyli typowo uznaniowej metody skutkującej licznymi protestami samorządów z terenu Małopolski;

- likwidacja zróżnicowania w terytorialnym rozmieszczeniu inwestycji poprzez niwelowanie istniejących dysproporcji w przyznanych środkach pomiędzy powiatami;
- ustabilizowanie programowych ram wdrażania programu – ciągłe zmiany zasad naboru czy też terminów konkursów powodują chaos informacyjny i napięcie wśród beneficjentów składających aplikacje konkursowe oraz tworzą ograniczenia w dostępie do środków dla różnych grup podmiotów;
- realizacja przeglądu listy projektów kluczowych, których liczba oraz stan przygotowania budzi wątpliwości co do bezstronności decyzji zarządu województwa. Wykorzystując nabyte już doświadczenia będziemy działać na rzecz opracowania zasad pozwalających na większą ekspozycję przedsięwzięć o dużej efektywności społeczno-ekonomicznej.

2. Nowy Program Regionalny i system organizacji wdrażania w ramach perspektywy finansowej 2014–2020,

CEL KLUCZOWY: przyjęcie po negocjacjach z Komisją Europejską II edycji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (MRPO) wraz z nowym, przejrzystym systemem jego wdrażania.

Poza zarysowanym celem głównym konieczne będzie podejmowanie innych działań towarzyszących tworzeniu programu regionalnego:

- aktywne działania na rzecz zwiększenia udziału środków finansowych przypisanych do programów regionalnych w ogólnej puli funduszy strukturalnych;
- budowanie programu regionalnego o przejrzystej strukturze oraz ograniczonej liczbie priorytetów oraz działań szczegółowych;
- zwiększenie koordynacji i synergii pomiędzy projektami dofinansowanymi w ramach różnych funduszy unijnych rozdzielanych na poziomie województwa (projekty inwestycyjne, zasoby ludzkie, obszary wiejskie), a także projektami realizowanymi w ramach programów wojewódzkich;
- zmiana sposobu podejścia do tworzenia oraz wdrażania kluczowych dla rozwoju Małopolski zadań – obecna lista zadań kluczowych stworzona była bez pogłębionych analiz ekonomiczno-społecznych. Zadania te w dużej mierze nie były przygotowane do realizacji oraz nie odpowiadały kluczowym potrzebom rozwojowym Małopolski;
- zwiększenie stabilności i przejrzystości systemu wdrażania nowego MRPO poprzez zmniejszenie skali modyfikacji w sferze programowej oraz wdro-

zeniowej – aktualny zarząd województwa w sposób dowolny dokonuje zmian w programie operacyjnym. Naszym zdaniem przeczy to praktykom dobrego zarządzania i nosi znamiona realizacji bieżących potrzeb politycznych;

- zmiana obowiązującego mechanizmu oceny strategicznej podczas dokonywania oceny wniosków – sposób stosowania oceny pozwala na dowolne jej kształtowanie, co wywoływało liczne protesty ze strony wnioskodawców, w tym także do Komisji Europejskiej. Najbardziej spektakularnym przykładem zastosowania politycznego klucza podziału środków był rozdział dotacji na inwestycje oświatowe w gminach. Mechanizm politycznego klucza podziału znajduje swoje odzwierciedlenie w mapie przestrzennego podziału dotacji;
- promowanie projektów tych samorządów lokalnych, które realizują wieloletnie strategie wykorzystania środków uwzględniające kompleksowość podejmowanych przedsięwzięć – np. konkretny projekt inwestycyjny wraz z inwestycjami w jego otoczeniu oraz szkoleniami dla beneficjentów tej inwestycji;
- zbudowanie systemu pozwalającego na weryfikację celowości podejmowania różnych inwestycji – analizowanie potrzeby ich podjęcia, a zwłaszcza ekonomicznych skutków realizacji tych inwestycji, skutków dla budżetu województwa (korzyści wynikające z budowy infrastruktury, bilans oszczędności uzyskanych w dłuższym terminie oraz kosztów utrzymania tej infrastruktury);
- wyeliminowanie „korzyści politycznej” jako kluczowej przesłanki podejmowania decyzji o realizacji inwestycji wojewódzkich.

3. Działania na rzecz mieszkańców Małopolski

CEL KLUCZOWY: wsparcie możliwości rozwojowych i kształtowanie jakości zasobów ludzkich w Małopolsce

Nasze propozycje towarzyszące realizacji celu kluczowego dla projektów realizowanych przy współudziale środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS):

- wykorzystanie możliwości EFS dla wspierania rozwoju sfery badawczo-rozwojowej (B+R) w Małopolsce – pomimo zapewnień składanych w trakcie obecnej kadencji aktywność samorządu z zakresie realnego wsparcia sfery badawczo – rozwojowej w Małopolsce, która realizowana jest przy pomocy unijnych środków pochodzące z EFS, pozostaje bardziej w sferze pro-

mocji chęci, dobrej woli i papierowych statystyk. W naszej opinii twardych efektów w tej dziedzinie nie da się dostrzec w żaden sposób;

- podnoszenie jakości zasobów ludzkich, w tym aktywne wsparcie możliwości kształcenia Małopolan na poziomie wyższym;
- wsparcie działań ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości;
- podjęcie działań na rzecz wymuszania jakości w tzw. projektach szkoleniowych – zgodnie z przewidywaniami masowość projektów szkoleniowych spowodowała w ogromnej ilości przypadków utratę wymaganej w tych przypadkach jakości a w efekcie również marnotrawienie publicznych pieniędzy na działania pozorne, nie przynoszące spodziewanych efektów.

Przeprowadzimy zmiany organizacyjne w Urzędzie Marszałkowskim i innych jednostkach zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich

Okres poprzedzający nową perspektywę finansową należy wykorzystać na projektowanie i zbudowanie mechanizmów pozwalających na racjonalne kształtowanie zatrudnienia oraz dobór kadr niezbędnych do skutecznej realizacji zadań z obszaru programowania, zarządzania, finansowania i kontroli całości procesu związanego z dystrybucją środków unijnych w regionie.

Dlatego też naszymi priorytetami będą:

- racjonalna koncentracja kluczowych funkcji zarządczych i wdrożeniowych w obrębie jednej spójnej struktury organizacyjnej funkcjonującej w obrębie Urzędu Marszałkowskiego (w przypadku wdrażania projektów „twardych”, współfinansowanych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego);
- realizacja audytu określającego zakres wymaganych zmian organizacyjnych i ich wdrożenie wewnątrz Wojewódzkiego Urzędu Pracy (jednostka odpowiedzialna za wdrażanie projektów o charakterze „miękkim” z udziałem Europejskiego Funduszu Społecznego – EFS);
- wykonanie analizy poziomu zatrudnienia pod kątem zwiększenia efektywności i szybkości procesu wdrażania funduszy;
- przeanalizowanie możliwości funkcjonowania tzw. Regionalnej Instytucji Finansującej (instytucja wspierająca niektóre działania wdrożeniowe dla naborów realizowanych w ramach funduszy na terenie Małopolski realizowane w tzw. programach sektorowych – ministerialnych), działającej dotychczas poza strukturą Urzędu Marszałkowskiego.

Współpraca międzynarodowa

Otwarta Małopolska

Polityka rozwoju regionalnego, która jest podstawowym zadaniem samorządu województwa, w kraju członkowskim Unii Europejskiej prowadzona powinna być – z oczywistych względów – przy uwzględnieniu kontekstu współpracy międzynarodowej. Obowiązujące **PRIORYTETY WSPÓŁPRACY ZAGRANICZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO** zostały przyjęte uchwałą Sejmiku z dnia 29 sierpnia 2008 r. Dokument ten ściśle określa geograficzne kierunki współpracy międzynarodowej Małopolski, podporządkowując im instrumenty i cele. Kierunki te podzielone zostały na trzy kategorie: regiony w państwach Unii Europejskiej, regiony Europy Środkowo –Wschodniej, obszary pozaeuropejskie. Odrębnie została określona współpraca z Polonią i Polakami oraz kwestia członkostwa w międzynarodowych zrzeszeniach regionalnych.

Jednym z głównych elementów polityki zagranicznej Województwa jest współpraca z regionami państw UE, która ma służyć poszerzaniu i pogłębianiu wiedzy, a także zdobywaniu nowych umiejętności z dziedziny programowania i absorpcji środków unijnych oraz montażu finansowego środków na inwestycje i inne przedsięwzięcia realizowane przez Województwo.

Dotychczas Małopolska nawiązała współpracę z:

Regiony z UE, z którymi Małopolska podpisała umowy o współpracy:	
Region Toskanii	Włochy
Land Turyngii	Niemcy
Region Rhone-Alpes	Francja
Region Madrytu	Hiszpania
Region Proszowa	Słowacja
Region Żylna	Słowacja
Region Południowej Danii	Dania
Region Centrum	Francja
Województwo Uppsalskie	Szwecja
Województwo Kluż	Rumunia
Europejskie regiony spoza Unii Europejskiej:	
Obwód Lwowski	Ukraina

Partnerzy pozaeuropejscy	
Prowincja Jiangu	Chiny
Stan Andora Pradesh	Indie
Stan Illinois	USA
Współpraca w ramach umów międzyrządowych zawartych przez Rząd RP	
Flandria	Belgia
Walonia	Belgia
Bawaria	Niemcy

W nowej kadencji Samorządu Województwa radni Prawa i Sprawiedliwości **będą dążyć do podjęcia prac na nowych Założeniach, które inaczej klasyfikowałyby obszary współpracy międzynarodowej, priorytetyzowałyby jej cele, podkreślały kwestie lobbingu w Unii Europejskiej oraz aktywnego członkostwa w instytucjach UE i organizacjach regionalnych, a także znaczenie Małopolski w polityce wschodniej.**

Musimy być obecni w Brukseli oraz międzynarodowych sieciach współpracy

Założenia nie wspominają o działalności województwa małopolskiego w Brukseli (Biuro, Komitet Regionów UE) . **Powinno to ulec zmianie w nowym dokumencie.**

Obecnie główne cele działania Biura w Brukseli to: nawiązanie i podtrzymywanie bezpośrednich kontaktów z instytucjami unijnymi i innymi biurami regionalnymi, reprezentowanie interesów Województwa Małopolskiego w Brukseli, tworzenie pozytywnego wizerunku i promocja Małopolski, wyszukiwanie partnerów i możliwości pozyskiwania funduszy na realizację wspólnych projektów, informowanie o nowych aktach prawnych oraz o unijnych programach i funduszach.

Biuro powinno przyjąć czytelniejszy i bardziej obszerny zakres zadań. Należy rozbudować jego działalność o profesjonalny lobbying i ekspertyzy dla potrzeb instytucji europejskich.

Co do uczestnictwa w międzynarodowych sieciach współpracy Założenia nie są rozbudowane i wspominają jedynie o akceptacji dla członkostwa Województwa Małopolskiego w Zrzeszeniu Regionów Europy (ARE), w Europejskim Stowarzyszeniu na Rzecz Społeczeństwa Informacyjnego ERIS@ oraz Fundacji Regionów Europejskich na rzecz Badań nad Edukacją

i Kształceniem Zawodowym (FREREF) i dążeniu do zawiązywania porozumień sektorowych. **Tę część współpracy międzynarodowej należy jak najpilniej poddać przeglądowi, a w jego wyniku intensyfikacji.**

Szpecially należy powrócić do idei **Środkowoeuropejskiego Forum Regionalnego**, które mogłyby być otwarte na Wschód, oraz działać na osi Północ-Południe (od Estonii po Chorwację)

Będziemy poszukiwać nowych możliwych pól aktywności Samorządu Wojewódzkiego.

W zakresie współpracy polonijnej Założenia są bardzo ogólne i wydaje się, że **istnieje potrzeba, aby określić konkretnych odbiorców działań ze strony województwa małopolskiego**, wobec których inicjatywy regionalne, poprzez ich zogniskowanie na określonych i dobrze rozpoznanych potrzebach, mogłyby odnieść realny skutek (np. Polacy w Mołdowie).

W ramach współpracy globalnej, dostrzec można wyraźne obawę przed etykietką „turystyki i egzotyki”. stąd założenia są obwarowane niepotrzebnie wieloma zastrzeżeniami, określającymi te kontakty jako „współpracę celową” a nie partnerstwo. Ten rodzaj podejścia należy zweryfikować, bo i ile słuszne mogą być wątpliwości, co do współdziałania z egzotycznymi partnerami, to już z pewnością **kontakty z podmiotami z Ameryki Północnej** (Kanada, USA) z wielu względów **należałoby zintensyfikować**. Założenia wspominają w tym zakresie jedynie o partnerskich regionach z Chin (Jiangsu) oraz Indii (Andhra Pradesh).

Usytuowanie komórki odpowiedzialnej za współpracę międzynarodową w ramach Urzędu Marszałkowskiego reguluje ZARZĄDZENIE Nr 127/2009 MARSZAŁKA WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO z dnia 19 października 2009 r. w sprawie podziału na wewnętrzne komórki organizacyjne oraz szczegółowego zakresu działania Kancelarii Zarządu Województwa Małopolskiego. **Działaniami zewnętrznymi zajmuje się bowiem Biuro Współpracy Międzynarodowej w ramach Kancelarii Zarządu.**

Ten stan rzeczy powinien ulec zmianie poprzez powołanie odrębnego Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Zagranicznej Promocji Małopolski, który przejąłby także część obowiązków obecnego Departamentu Promocji i Turystki.

Do obowiązków Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Zagranicznej Promocji Małopolski należało by m. in.: przygotowywanie, we współpracy z właściwymi departamentami Urzędu, wyjazdów zagranicznych

Marszałka, Członków Zarządu Województwa i pracowników Urzędu Marszałkowskiego oraz przygotowywanie wizyt delegacji zagranicznych odbywających się na zaproszenie Samorządu Województwa, współpraca w zakresie protokołu dyplomatycznego z Biurem Zarządu, zapewnianie tłumaczenia na potrzeby Zarządu Województwa oraz kierownictwa Urzędu Marszałkowskiego, obsługa i pomoc organizacyjna w pracach przedstawiciela Województwa Małopolskiego w Komitecie Regionów

GOSPODARKA

GOSPODARKA JEST NAJWAŻNIEJSZA

Dochody Samorządu Wojewódzkiego pochodzą głównie z podatków PIT i CIT, czyli z podatków płaconych przez mieszkańców Małopolski i firmy działające na terenie Województwa. Oznacza to, że najprostszym sposobem, aby zwiększyć dochody samorządu jest zwiększanie zatrudnienia i wzrost przedsiębiorczości.

Uważamy, że najlepszym sposobem na poprawę sytuacji finansowej Województwa jest podejmowanie przez samorząd działań mających na celu poprawę sytuacji materialnej mieszkańców Małopolski i firm zatrudniających pracowników na naszym terenie, a także skuteczne działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji mieszkańców i dostosowywanie ich do zapotrzebowania na nowych profesjonalnych pracowników.

Tak sformułowany cel to katalizator sukcesu Województwa Małopolskiego i najlepszy sposób na aktywizację procesów rozwoju regionu.

Siłą i szansą Województwa Małopolskiego jest różnorodność i bogactwo zasobów, poczynając od takich składowych jak walory geograficzne, bogactwo krajobrazu, unikalne zasoby kulturowe i historyczne Krakowa. O potencjale Małopolski stanowi także jej zróżnicowanie w wielu obszarach i sferach życia gospodarczego. Małopolska nie stała się regionem monokultury gospodarczej. Jej potencjał budowany jest dzięki toczącym się równoległe w wielu sferach i w wielu miejscach procesom gospodarczym.

Największym bogactwem Małopolski są dla nas jej mieszkańcy – pracownicy i gospodarni, ceniący sobie rodzinne wartości, rzetelność w pracy i słowność w interesach. Nasz program gospodarczy ma właśnie taki charakter: chcemy dzięki pracy i zaangażowaniu budować dobrobyt społeczno-

ści regionalnej oraz oferować jej pracę przynoszącą godziwe wynagrodzenie, dającą stabilizację i możliwość rozwoju.

W Sejmiku Województwa Małopolskiego podejmiemy działania na rzecz poprawy dobrobytu i wzrostu ilości miejsc pracy dla mieszkańców Małopolski. Nasze cele to:

Postawimy na kompleksowe i zintegrowane działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości – nowe miejsca pracy dla mieszkańców Małopolski

Uważamy, że przyznawanie środków na nowe inwestycje musi wpływać na wzrost zatrudnienia i przedsiębiorczości w Województwie. Dlatego popieramy odpowiedzialne wspieranie nowych przedsiębiorstw i faktyczne uruchomienie narzędzi wspierania przedsiębiorstw już działających – m.in. poprzez realny dostęp do kredytów. Postulujemy wielokrotne zwiększenie dotacji unijnych dla przedsiębiorstw. Chcemy uruchomić pomoc w rozwoju przedsiębiorstw, dążyć do zapewnienia im wsparcia promocyjnego i wiedzy – poprzez stworzenie mechanizmów współpracy z ośrodkami akademickimi.

Będziemy realizować ten program za pomocą następujących narzędzi:

- wszelkie inwestycje finansowane ze środków publicznych (zarówno wojewódzkich, jak i unijnych) będą przed przyznaniem środków oceniane pod kątem tego, czy wpłyną na nowe inwestycje przedsiębiorstw i czy wpłyną na zatrudnienie nowych pracowników. Chcemy, aby było to jedno z najważniejszych kryteriów oceny.
- dotacje dla rozpoczynających działalność gospodarczą będą obowiązkowo powiązane z innymi działaniami na rzecz wspierania początkujących przedsiębiorców: wsparcie w ramach inkubatorów przedsiębiorczości i parków technologicznych oraz zapewnienie łatwo dostępnych kredytów na rozwój działalności

Kredyty oferowane przez Małopolską Agencję Rozwoju Regionalnego (MARR SA) i inne tego typu instytucje są obwarowane wieloma warunkami i praktycznie niedostępne dla przedsiębiorców. Dlatego postawimy na zmianę tej sytuacji. Jednym z najważniejszych kryteriów będzie wskaźnik wzrostu zatrudnienia w firmach. Pozwoli to na zapewnienie godziwej i rozwijającej pracy mieszkańcom Małopolski, albo rozpoczęcie działalności na własną rękę – w zależności od preferencji.

Zainicjujemy współpracę przy rozwoju potencjału gospodarczego Małopolski

Uważamy, że Samorząd Województwa, aby stworzyć skuteczny system promocji potencjału gospodarczego regionu, musi podjąć pogłębioną współpracę z władzami samorządowymi głównych ośrodków miejskich Małopolski tj. Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza. Dlatego nadrabiając zaniedbania dotychczasowego Zarządu Województwa, proponujemy władzom tych ośrodków bieżącą, stałą współpracę.

Ponadto, świadomi znaczenia małopolskiej gospodarki, będziemy wdrażać nasze autorskie pomysły związane z:

- **promocją potencjału gospodarczego Małopolski w kraju i zagranicą w ramach projektu "Małopolskie Misje Gospodarcze"**. Plan rocznych wyjazdów będzie konsultowany ze środowiskiem przedsiębiorców Małopolski (Izby Przemysłowo – Handlowe, inne stowarzyszenia branżowe przedsiębiorców). Budżet pochodzić będzie ze środków unijnych pozyskanych na ten cel z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, a także z budżetu samorządu województwa, MARR SA i przedsiębiorców.
- **rozwojem międzyregionalnej współpracy gospodarczej w ramach projektu "Autostrada nowych technologii"**. Chcemy wykorzystać naturalną synergię rozwojową dwóch największych, dobrze skomunikowanych, polskich ośrodków: naukowego (Małopolska) i przemysłowego (Śląsk). Dlatego też nasi przedstawiciele w Samorządzie Województwa podejmą kroki w celu odnowienia, podejmowanej w przeszłości, współpracy z Województwem Śląskim w zakresie stworzenia wspólnego systemu promocji gospodarczej potencjałów obu regionów za granicą i w Polsce.

Zaproponujemy dywersyfikację strategii rozwoju przedsiębiorczości w Małopolsce

Odchodzący Zarząd Województwa Małopolskiego skupiał się niemal wyłącznie na wspieraniu innowacyjnych technologii informatycznych. Prawo i Sprawiedliwość docenia znaczenie nowoczesnych technologii dla gospodarki Województwa. Zdajemy sobie przecież sprawę, że Kraków jest jednym z trzech (obok Warszawy i Wrocławia) największych ośrodków innowacyjnych w Polsce i będziemy nadal kłaść nacisk na rozwój w tej dziedzinie.

Pamiętać jednak należy, że rozwój Województwa powinien następować w sposób zrównoważony. Wiemy, że Małopolska to nie tylko Kraków i nie

tylko wysokie technologie. Dlatego, po uwzględnieniu sytuacji gospodarczej subregionów w ujęciu geograficznym, dołożymy starań, aby w subregionach nowosądeckim i tarnowskim rozwijała się przedsiębiorczość i wzrastało zatrudnienie – z uwzględnieniem specyfiki lokalnej i możliwości związanych z zasobami i lokalizacją geograficzną.

Podjmiemy działania, aby subregion oświęcimski mógł jeszcze lepiej wykorzystywać bliskość Śląska, ale ważne jest również, aby wspierać rozwój przemysłu i usług skierowanych również na eksport.

W trosce o firmy produkcyjne, przetwórcze i pracowników działających w innych branżach niż informatyczna, a także w trosce o rolników – należy skoncentrować się obecnie na poprawie warunków działania w innych branżach. Pozwoli to na poprawę dobrobytu mieszkańców miejscowości oddalonych od Krakowa i nadrobienie dotychczasowych zaniedbań w zakresie rozbudowy infrastruktury całego Województwa Małopolskiego.

Prawo i Sprawiedliwość będzie wspierać inwestycje i rozwój w sposób zrównoważony, aby wszyscy mieszkańcy Województwa mogli odczuwać poprawę sytuacji materialnej i mieli możliwość podjęcia satysfakcjonującej pracy.

Będziemy pozyskiwać inwestorów zagranicznych – nie tylko z sektora wysokich technologii, ale także przetwórstwa i szeroko pojętej produkcji

Radni Prawa i Sprawiedliwości będą aktywnie działać na rzecz pozyskiwania nowych inwestorów zagranicznych w Małopolsce. Mamy w tym doświadczenie. Chcemy, aby nasz region był nie tylko miejscem lokowania centrów usług zatrudniających absolwentów wyższych uczelni. Potrzebne nam są również ośrodki produkcyjne zatrudniające fachowców i pozwalające zdobyć nowe kwalifikacje pracownikom fizycznym.

Prawo i Sprawiedliwość będzie dbać o wszystkich mieszkańców Małopolski, a nie tylko zapewniać miejsca pracy dla wąsko wykwalifikowanych specjalistów – jak to miało miejsce do tej pory. Pozwoli to poprawić sytuację rolników (nowi odbiorcy produktów rolnych), jak i pracowników technicznych i pracowników fizycznych, którzy obecnie często nie znajdują pracy w swoim zawodzie. Nasza polityka umożliwi wykorzystanie kompetencji i umiejętności profesjonalistów w branżach, które nie są związane tylko z wysokimi technologiami.

Przeprowadzimy zmianę koncepcji funkcjonowania Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego SA

Firma ta działa w sposób nieprzejrzysty i wewnętrznie sprzeczny. Z jednej strony została powołana w celu zapewnienia finansowania przedsiębiorstwom z Krakowa – funduszy unijnych, kredytów i poręczeń, z drugiej – działalność firmy koncentruje się obecnie wyłącznie na przedsięwzięciach przynoszących zysk.

Zdaniem Prawa i Sprawiedliwości trzeba powrócić do misji MARR – to jest ułatwiania rozwoju przedsiębiorstwom – w celu zwiększania zatrudnienia w Województwie. Należy ułatwić uzyskiwanie kredytów i poręczeń – które obecnie są praktycznie niedostępne dla rozwijających się przedsiębiorstw. Chcemy również zintegrować i połączyć poszczególne narzędzia promocji przedsiębiorczości w MARR w celu uzyskania maksymalnej efektywności i kierować działania w kierunku przedsiębiorstw najbardziej rokujących co do wpływu na gospodarkę regionu.

Kończąc się w 2013 roku unijna perspektywa finansowa na lata 2007-2013 pozwoli nam na reorganizację wewnętrzną i wyznaczenie nowych kierunków działania Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego SA, największej i najbogatszej spółki Województwa Małopolskiego.

Spółce zostaną wyznaczone do realizacji przedsięwzięcia przynoszące realizację wzrostu gospodarczego Województwa: bardziej aktywne wsparcie przedsiębiorców i lepsze wykorzystanie zysku finansowego dla wzmocnienia potencjału inwestycyjnego Województwa (np. zakup terenów, na których możliwa jest realizacja parków przemysłowych, udział w promocji gospodarczej regionu). Biorąc pod uwagę obecną skalę zysków MARR S.A. wartość roczną powyższego programu można szacować na ok. 20 mln zł.

Wesprzemy działania na rzecz społeczeństwa informacyjnego

Samorząd zadba o umożliwienie mieszkańcom regionu kreatywnego rozwoju w oparciu o technologie i postęp techniczny w ramach społeczeństwa informacyjnego. W tym zakresie wspierane będą inicjatywy zmierzające do:

- rozwoju regionalnej sieci szerokopasmowej, szczególnie na obszarach wykluczenia cyfrowego
- rozwoju nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej oraz interoperacyjnych platform cyfrowych wspierających funkcjonowanie instytucji publicznych.
- rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej wspierającej rozwój mieszkańców i przedsiębiorstw

Będziemy dbali o poprawę sytuacji pracowników

Wielokrotnie zgłaszano zastrzeżenia co do rzetelności i uczciwości przyznawania przez urzędników dotacji na szkolenia i podnoszenie kompetencji. Zrewidujemy procedury przyznawania dotacji na tego typu szkolenia i wprowadzimy bezwzględny wymóg dostosowywania programów edukacyjnych do zapotrzebowania przedsiębiorstw na pracowników. Postawimy na realizację projektów szkoleniowych rzeczywiście podnoszących kompetencje pracowników – te kompetencje, na które jest zapotrzebowanie na rynku.

Wykorzystamy jednostki edukacyjne podległe Samorządowi Województwa do kształcenia zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy. Wprowadzimy zasadę analizy zapotrzebowania na rynku pracy i corocznego dostosowywania programów edukacji i szkoleń zawodowych do zmieniających się warunków. Pozwoli to na zwiększenie możliwości zatrudnienia przez absolwentów szkół nadzorowanych przez Województwo Małopolskie, co wpłynie na wzrost dobrobytu mieszkańców naszego regionu.

Wprowadzimy nowe zasady gospodarki majątkiem Województwa

Uporządkujemy majątek Samorządu Województwa Małopolskiego. Obecnie w instytucjach podległych istnieje wiele problemów, które trzeba pilnie rozwiązać.

Przykładem nieracjonalnego gospodarowania podległymi przedsiębiorstwami może być sytuacja PKS Kraków – firmy, której sytuacja finansowa gwałtownie się pogarsza. Prawo i Sprawiedliwość planuje rozwiązać ten narosły problem poprzez włączenie Regionalnego Dworca Autobusowego do struktur PKS Kraków. Uprości to stan majątkowy Województwa i poprawi sytuację finansową PKS Kraków, a jednocześnie poprawi jakość usług transportowych na terenie Województwa Małopolskiego.

Skandalicznym przypadkiem marnotrawienia środków publicznych Samorządu Województwa jest sprawa budowy Opery Krakowskiej. Inwestycja ta została zaplanowana w 2003 r. na ok. 30 mln złotych, tymczasem wartość wydatków na inwestycję i poprawki niedawno przekroczyła kwotę 106 mln złotych. Tymczasem zadłużenie Samorządu Województwa w 2010 r. miało wynieść ok. 606 mln złotych i zbliży się w bieżącym roku do granicznej wartości 60%. Bez zmarnotrawionych bezsensownie środków na budowę dysfunkcyjnego obiektu zadłużenie Województwa mogłoby być niższe o prawie 80 mln złotych, czyli o prawie 15%.

Tak wysoki wzrost kosztów był spowodowany m. in. chaosem organizacyjnym i podejrzeniem korupcji wśród osób odpowiedzialnych za realizację inwestycji. Dodatkowo nieprawidłowości przy przetargach na wykonanie inwestycji spowo-

dowały konieczność zwrotu części dotacji w wysokości ok. 7,2 mln złotych, co przyczyniło się do powiększenia kosztów Samorządu Województwa. Takie marnotrawstwo jest niedopuszczalne.

Radni PiS dokończą wszelkich starań, aby odzyskać zmarnowane pieniądze, w tym także wyegzekwować odpowiedzialność podmiotów odpowiedzialnych za błędy w realizacji oraz drastyczne zwiększenie kosztów inwestycji.

Dotychczasowe władze Małopolski prowadziły bezsensowną politykę w zakresie instytucji użyteczności publicznej. Władze Województwa są odpowiedzialne za fatalny stan służby zdrowia, wieloletnie zaniedbania w zakresie zintegrowanego systemu zarządzania szpitalami wojewódzkimi (każdy za szpitali ma niekompatybilny system informatyczny). Niekompetencja dotychczasowych władz w tym zakresie powoduje powstawanie nieuzasadnionych kosztów, nie przynosi żadnych korzyści mieszkańcom Województwa, a jedynie pogłębia zadłużenie naszego regionu.

Przekazanie przez rząd Samorządowi Województwa Małopolskiego udziałów w Przewozach Regionalnych odbyło się w sposób oszukańczy, w celu przerzucenia problemu bankrutujących kolei na barki Samorządu. Zafałszowane dokumenty finansowe, brak przekazania znacznej części majątku przynależnego do spółki to kolejny przykład przerzucania przez Rząd zadłużenia i problemów źle zarządzanych spółek państwowych na barki Województwa, co skutkować może negatywnymi skutkami dla mieszkańców Małopolski. Będziemy stanowczo żądać, aby władze centralne wywiązały się z obietnic i zobowiązań odnośnie obciążenia, jakim dla Samorządu stały się Przewozy Regionalne. Jednocześnie zrobimy wszystko, aby skłonić spółki państwowe PKP Intercity (posiadające tabor zabrany Przewozom Regionalnym) i PLK (udostępniające tory kolejowe) do konstruktywnej współpracy.

Infrastruktura

Nowoczesna siatka połączeń

Budowa nowoczesnej Małopolski zależy od infrastruktury. Bez nowoczesnej infrastruktury w regionie jesteśmy skazani na stagnację rozwojową. Chcemy otworzyć Małopolskę na kraj, Europę i świat, spoić nasz region w jedną funkcjonalną całość. Infrastruktura komunikacyjna musi być czynnikiem dającym impuls rozwojowy małopolskim gminom i powiatom. Efektywnie i sprawnie będziemy

działać na rzecz usunięcia barier infrastrukturalnych, aby przyciągać inwestycje tworzące nowe miejsca pracy w regionie.

W trakcie trwania IV kadencji Samorządu Województwa naszymi priorytetami będą:

- realizacja sprawnej, nowoczesnej siatki połączeń drogowych oplatających cały region, efektywnie komunikującej go z najbliższym otoczeniem oraz krajami Europy,
- wzmocnienie wewnętrznej integracji terytorialnej Małopolski poprzez powiązanie ze sobą głównych ośrodków miejskich (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz) wysokiej jakości siecią połączeń kolejowych, oraz zapewnienie połączenia największych małopolskich ośrodków miejskich z pozostałymi miastami kraju,
- dalsza rozbudowa Międzynarodowego Portu Lotniczego w Balicach, współpraca z władzami lotniska w celu zapewnienia atrakcyjnej siatki połączeń z Europą i światem oraz planowanie i budowa (modernizacja) lotnisk lokalnych

Zadbamy o jakość małopolskich dróg

Jednym z obszarów kompetencyjnych Samorządu Województwa Małopolskiego jest wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim związanych z drogami publicznymi tj. planowaniem, budową, przebudową, remontami, utrzymaniem i ochroną dróg wojewódzkich.

Zasadniczy układ drogowy w Województwie Małopolskim składa się z ciągów komunikacyjnych będących częścią międzynarodowej drogi E40 (autostrada A4 i droga krajowa nr 4), prowadzącej z zachodu na wschód Europy i międzynarodowej drogi E77 (droga krajowa nr 7, kierunek południe – północ).

Uzupełnieniem tych dwóch podstawowych ciągów jest układ pozostałych dróg krajowych, wojewódzkich i lokalnych: powiatowych i gminnych. Sieć dróg krajowych w Małopolsce wynosi ok. 875 km z czego ok. 95 km to drogi dwujezdniowe. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie określił na podstawie własnych danych zawartość poszczególnych klas jakości dróg. I tak:

- około 1/3 spośród całości dróg wojewódzkich posiada nawierzchnię nie wymagającą prac remontowych (poza bieżącym utrzymaniem),
- około 1/3 odcinków dróg posiada nawierzchnię w dostatecznym stanie (ok. 33%), która wymaga pewnych prac i korekt stanu istniejącego,
- prawie 40% sieci małopolskich dróg wojewódzkich wymaga podjęcia natiemiatowych działań naprawczych ze względu na zły stan techniczny nawierzchni.

Małopolska Zachodnia

Małopolska Zachodnia to ważna część naszego regionu pod kątem łączności komunikacyjnej z Województwem Śląskim i innymi regionami, przez który przebiegają ważne szlaki tranzytowe. Będziemy pracować nad tym, by zapewnić Małopolsce Zachodniej wysoką zewnętrzną i wewnętrzną dostępność komunikacyjną. W zakresie szeroko pojętej modernizacji dróg wojewódzkich oraz drogowych obiektów infrastrukturalnych na obszarze Powiatów: Chrzanowskiego, Oświęcimskiego, Krakowskiego, Olkuskiego, Wadowickiego czy Suskiego muszą być podejmowane przedsięwzięcia sprzyjające intensywnemu rozwojowi infrastruktury komunikacyjnej. Chodzi nie tylko o budowę nowych ciągów drogowych, ale także wdrażanie robót poprawiających stan techniczny istniejących dróg, wykonywanie, przebudowę i remont obiektów oraz urządzeń towarzyszących, takich jak chodniki, zatoki autobusowe, kanalizacja czy sygnalizacja świetlna. Bezwzględnie należy dążyć do zwiększenia zaangażowania środków własnych na zadania drogowe poprzez zabieganie o trwałe mechanizmy finansowania dróg z budżetu państwa.

Należy szczególnie zadbać o wdrażanie w życie jak największej liczby projektów inwestycyjnych z zakresu infrastruktury drogowej zawartych w dokumentach planistycznych Województwa, pamiętając o prowadzonych realizacjach na drogach wojewódzkich przebiegających przez teren Zachodniej Małopolski między innymi w zakresie modernizacji ciągów drogowych:

- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 780 Kraków Chełmek etap II
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 794 etap I
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 783 Olkusz – Wolbrom – Miechów

W planach znajduje się realizacja w najbliższych latach szeregu inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej na terenie Małopolski Zachodniej, które obecnie są na etapie przygotowywania formalno-dokumentacyjnego lub są do niego wdrażane, często przy współdziałaniu ze strony zainteresowanych daną sprawą innych JST. Są to zarówno zadania ujęte w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym Województwa Małopolskiego 2007 – 2013, jak i planach jednostek organizacyjnych Województwa.

Z punktu widzenia strategii rozwoju komunikacyjnego tej części województwa, należy zrealizować w najbliższych latach następujące inwestycje na drogach wojewódzkich:

- budowa wschodniej obwodnicy Olkusza jako połączenie nr 783 i 791
- budowa obejścia drogowego Gminy Babice
- budowa zachodniej obwodnicy Chrzanowa

- budowa obwodnicy Zatora, w tym budowa nowego odcinka drogi nr 781 budowa mostu na rz. Przemsza w Chełmku
- budowa połączenia ul. Ks. Józefa w Krakowie z autostradową obwodnicą Krakowa poprzez Węzeł Mirowski,
- przebudowa skrzyżowania drogi nr 780 w Chełmku
- przebudowa drogi nr 949 w Osieku
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 781 w Chrzanowie
- budowa ronda w Zasolu (Gmina Brzeszcze),
- przebudowa połączenia lotniska w Krakowie Balicach z południową obwodnicą Krakowa wraz z uporządkowaniem ruchu komunikacyjnego i budową nowego przebiegu drogi nr 774,
- budowa południowego obejścia Wolbromia
- budowa obwodnicy Skąty

Ziemia Tarnowska

Położona we wschodniej części Województwa Małopolskiego Ziemia Tarnowska jest istotnym obszarem regionu pod kątem łączności komunikacyjnej z Województwem Podkarpackim i Świętokrzyskim oraz centralną i południową częścią Małopolski. Przez ten subregion przebiegają ważne szlaki tranzytowe, również w kierunku przejść granicznych z Republiką Słowacką.

Przez obszar Ziemi Tarnowskiej rozumiany jako Powiat Tarnowski i powiaty ościenne, przebiegają następujące ciągi lub odcinki poszczególnych dróg wojewódzkich położonych w Województwie Małopolskim:

- droga wojewódzka nr 768 granica województwa – Koszyce – Brzesko,
- droga wojewódzka nr 984 Lisia Góra – granica województwa,
- droga wojewódzka nr 965 Zielona – Bochnia – Limanowa,
- droga wojewódzka nr 966 Wieliczka – Tymowa,
- droga wojewódzka nr 975 Dąbrowa Tarnowska – Wojnicz Zakliczyn – Dąbrowa,
- droga wojewódzka nr 967 Myślenice – Dobczyce – Łapczyca,
- droga wojewódzka nr 973 granica województwa Żabno – Tarnów,
- droga wojewódzka nr 977 Tarnów – Gorlice – Konieczna,
- droga wojewódzka nr 980 Jurków – Zakliczyn – Biecz,
- droga wojewódzka nr 964 Kasina Wielka – Wieliczka – Uście Solne – Biskupice Radłowskie,
- droga wojewódzka nr 982 Szczucin – granica województwa, W najbliższych latach realizacji wymaga szereg inwestycji z zakresu infra-

struktury drogowej, znajdujących się obecnie na etapie przygotowywania formalno – dokumentacyjnego. Wśród przedsięwzięć, które powinny być zrealizowane na Ziemi Tarnowskiej, należy wymienić m.in.:

- budowa południowego obejścia Szczurowej,
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 984 Lisia Góra – granica Województwa,
- budowa przeprawy mostowej przez Wisłę w ciągu drogi wojewódzkiej nr 973 łącząca miejscowości Borusowa i Nowy Korczyn (inwestycja międzyregionalna przygotowywana przy współudziale Województwa Świętokrzyskiego),
- wykonanie korekty łuków drogi wojewódzkiej nr 965 w m. Nowy Wiśnicz ,
- wykonanie połączenia drogowego planowanego węzła autostradowego A4 Bochnia z drogą krajową nr 4 budowa włączenia projektowanego połączenia drogowego do DK nr 4 w m. Bochnia,
- budowa obwodnicy Wojnicza,
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 768 Koszyce Brzesko etap I ,
- zadania związane z budową autostrady A4 Kraków Tarnów (realizowane przy współudziale Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad),
- budowa połączenia autostrady A4 Kraków Tarnów z drogą wojewódzką nr 768 Koszyce – Brzesko w węźle Brzesko

Ziemia Sąddecka

Ziemia Sąddecka to istotny obszar regionu pod kątem łączności komunikacyjnej z Województwem Podkarpackim oraz centralną i północną częścią Małopolski. Przez Sądcecczynę przebiegają ważne krajowe i międzynarodowe szlaki tranzytowe. Przejścia graniczne z Republiką Słowacką odgrywają w tym układzie bardzo istotną rolę. Przez obszar Ziemi Sąddeckiej rozumianej jako Powiat Nowosąddecki oraz powiaty ościenne, przebiegają następujące ciągi lub odcinki poszczególnych dróg wojewódzkich położonych w Województwie Małopolskim:

- droga wojewódzka nr 965 Zielona – Bochnia – Limanowa,
- droga wojewódzka nr 968 Lubień-Mszana Dolna-Zabrzeż
- droga wojewódzka nr 971 Krynica-Muszyna-Piwniczna
- droga wojewódzka nr 980 Jurków-Zakliczyn-Biecz,
- droga wojewódzka nr 981 Zborowice-Krynica,
- droga wojewódzka nr 993 Gorlice-granica Państwa.
- droga wojewódzka nr 979 Moszczenica-Zagórzany,
- droga wojewódzka nr 969 Nowy Targ-Czorsztyn-Krościenko-Zabrzeż-Stary Sącz

- droga wojewódzka nr 977 Tarnów-Gorlice-Konieczna,
- droga wojewódzka nr 975 Dąbrowa Tarnowska-Wojnicz Zakliczyn-Dąbrowa, Wśród przedsięwzięć planowanych do realizacji w najbliższej przyszłości powinny zostać uwzględnione.:
- budowa mostu wraz z dojazdami w ciągu drogi wojewódzkiej nr 969 w m. Kluszkowce
- budowa zachodniej obwodnicy Nowego Sącza połączenie m. Brzezna z drogą krajową nr 28
- przebudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 979 z drogą krajową nr 28 i drogą powiatową oraz przebudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 993 w Gorlicach,
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 968 Lubień-Mszana Dolna-Zabrzeż

Potrzebne jest lepsze współdziałanie z administracją rządową

Analizując przedsięwzięcia podejmowane przez Samorząd Województwa Małopolskiego w zakresie infrastruktury drogowej, krytycznie oceniamy jakość współpracy obecnego Zarządu z instytucjami centralnymi. Przykładem jest brak dostatecznego porozumienia i współdziałania na linii Zarząd Województwa Małopolskiego – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. Niedomagania w tym obszarze przejawiały się przeważnie jako brak skutecznego lobbingu ze strony Zarządu Województwa, co do kluczowych i strategicznych inwestycji drogowych w regionie.

Samorząd Województwa Małopolskiego musi w sposób zdecydowany i znacznie bardziej aktywny niż dotychczas oddziaływać na Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) w celu przyspieszenia realizacji kluczowych, z punktu widzenia regionu, zadań takich jak:

- Beskidzka Droga Integracyjna,
- północna obwodnica Krakowa,
- budowa dwupasmowej drogi nr 94 na odcinku Olkusz – Kraków razem z obwodnicami miejscowości na tym odcinku,
- budowa obwodnic Skawiny, Zabierzowa i Trzebini.
- poprawa dostępności komunikacyjnej lotniska na Balicach.

Ze względu na realizowany przez administrację rządową (MSWiA przy współudziale Wojewody Małopolskiego) Narodowy Program Budowy Dróg Lokalnych, widzimy konieczność współdziałania obu stron na rzecz lepszej koordynacji działań podejmowanych przez stronę rządową i Samorząd Województwa (do-

tacje celowe z budżetu regionalnego w ramach zadania „Modernizacja dróg gminnych”).

Podjmiemy prace nad poprawą infrastruktury kolejowej

W zakresie postulatów, dotyczących rozwoju i podniesienia jakości połączeń kolejowych na terenie Małopolski, szczególną uwagę zwrócimy na:

- Wykorzystanie istniejącej sieci linii kolejowych w granicach administracyjnych miasta Krakowa oraz linii łączących okoliczne miasta z Krakowem, w celu uruchomienia kolei aglomeracyjnej, poprawiającej ofertę przewozową dla podróżnych dojeżdżających do centrum Krakowa.
- Kontynuacja prac nad utworzeniem kolei aglomeracyjnej dla miasta Krakowa, obejmującym swoim zasięgiem obszar Krakowa wraz z Nową Hutą (tzw. pętla nowohucka) i najbliższych gmin: Skawiny, Krzeszowic, Liszek (Międzynarodowy Port Lotniczy), Słomnik, Podtęża, Wieliczki, a także uruchomienie połączeń w kierunku Oświęcimia, Wadowic, Trzebini, Miechowa i Bochni.
- Zakup nowoczesnego taboru dedykowanego do obsługi połączeń regionalnych na terenie Małopolski.
- Wzmocnienie działań przy współpracy z zarządcą infrastruktury kolejowej, spółką PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. w celu zwiększenia nakładów finansowych na modernizację linii kolejowych o znaczeniu regionalnym (z wykorzystaniem środków z Regionalnego Programu Operacyjnego).
- Prowadzenie działań na rzecz modernizacji linii kolejowej z Krakowa do Balic, włącznie z jej przedłużeniem i budową stacji kolejowej w bezpośrednim sąsiedztwie Portu Lotniczego w Balicach.
- Wspieranie realizacji inwestycji i budowa linii kolejowej: Podtęża – Piekietko, z odgałęzieniem do Muszyny oraz Zakopanego.
- Finansowanie przewozów regionalnych w Małopolsce jako zadanie własne województwa w stopniu zabezpieczającym potrzeby mieszkańców.
- Wspieranie budowy dworca kolejowego Kraków Główny jako centrum obsługi ruchu pasażerskiego, aby stał się on wizytówką miasta i całego regionu.
- Opracowanie lepszej oferty przewozowej w połączeniach kolejowych w Małopolsce, szczególnie na liniach Nowy Sącz – Muszyna – Krynica oraz Stróże – Biecz – do granicy z województwem podkarpackim i dalej do Jasła.
- Doprowadzenie do zwiększenia efektywności (skrócenie czasu przejazdu) połączenia kolejowego z Krakowa do Bielska – Białej m.in. poprzez budowę łącznicy w Kalwarii Zebrzydowskiej.

- Reaktywowanie połączenia pasażerskiego na linii łączącej Nowy Sącz z Chabówką z wykorzystaniem autobusów szynowych.
- Tworzenie funkcjonalnych miejsc parkingowych w okolicach dworców i przystanków kolejowych, pozwalających na korzystanie z połączeń kolejowych

Wesprzemy rozwój infrastruktury lotniskowej

W Polsce sieć lotnisk jest sześć razy mniejsza niż w Unii Europejskiej. Jedno lotnisko przypada na 3 miliony mieszkańców (w Unii Europejskiej – pół miliona) i na 27 tys. km kwadratowych (w UE – 4 tys.). Biorąc pod uwagę powyższe założenia dotyczące ludności, Małopolska powinna posiadać nawet 6 lotnisk, a pod względem powierzchni przynajmniej 4. Oczywiście do przelicznika ludnościowego i terytorialnego należy dodać czynniki związane z przeciętnym dochodem w przeliczeniu na mieszkańca i generalną kondycją gospodarki. Należy założyć, iż Małopolska powinna zwiększać liczbę lotnisk i posiadać 4 lotniska w perspektywie kilkunastu lat.

W aktualnej sytuacji budżetowej najistotniejszym elementem finansowania tych przedsięwzięć są i będą środki europejskie. Kolejnym źródłem finansowania budowy nowych lotnisk w Małopolsce powinno być Partnerstwo Publiczno-Prywatne, związane z zaangażowaniem kapitału prywatnego. Budżety samorządu wojewódzkiego, jak i samorządów niższych szczebli, bez ewentualnego zasilenia ze źródeł europejskich, nie są w stanie pokryć kosztów dużych inwestycji infrastruktury lotniczej.

Zgodnie z międzynarodowymi standardami transport lotniczy musi być silnie zintegrowany z innymi działaniami gospodarczymi. Do najistotniejszych przedsięwzięć w tzw. strefach okołolotniskowych zalicza się powstawanie stref ekonomicznych, parków biznesowych i technologicznych oraz centrów logistycznych. Takie podejście powinno dominować w polityce poszczególnych samorządów zainteresowanych rozwojem tej gałęzi infrastruktury, tak by już dzisiaj podejmowane działania, np. związane z planami zagospodarowania przestrzennego czy rozbudową innych form komunikacji, podporządkowane były dalekosiężnym celom.

W Województwie Małopolskim istnieją warunki ku temu, aby rozwijać transport lotniczy w integracji z układem drogowym i kolejowym. W pierwszej kolejności należy rozbudować lotnisko w Balicach oraz pozyskać środki na budowę lotniska komunikacyjnego klasy 3 C w Nowym Targu, które mogłoby funkcjonować w węźle lotniskowym z lotniskiem w Balicach. Kolejnymi projektami dla Małopolski musi być budowa lotnisk w Tarnowie i najprawdopodobniej w Starym Sączu.

Rozwój Międzynarodowego Portu Lotniczego Kraków-Balice jest wyjątkowo ważny dla gospodarki i turystyki w regionie. Plany inwestycyjne na najbliższe lata muszą koncentrować się na poprawie przepustowości operacyjnej, jak i pasażerskiej lotniska i zgodnie z licznymi analizami muszą objąć: budowę drogi kołowania łączącą pas startowy z płytami postojowymi; drogi szybkiego zejścia drogi zwiększające przepustowość pasa startowego o około 15%, dzięki możliwości szybszego skotłowania samolotu po lądowaniu; rozbudowę płyt postojowych we wschodniej części lotniska. Kluczową i pilną inwestycją jest rozbudowa terminalu pasażerskiego, która to inwestycja uległa w ostatnich latach niebezpiecznemu opóźnieniu. Może to spowodować nawet niewykorzystanie środków europejskich przewidzianych na ten cel! Zaniechanie to pociąga za sobą opóźnienie kolejnych inwestycji zintegrowanych z nowym terminalem, który powinien mieć bezpośrednie połączenie strefy operacyjno-pasażerskiej z hotelem i częścią komercyjną i docelową stacją kolejki.

Dla aktywizacji regionu w pierwszej kolejności planowana jest **budowa lotniska w Tarnowie**, co pozwoli na pozyskanie inwestycji w drugim po Krakowie obszarze metropolitalnym Małopolski. W pierwszym etapie tej inwestycji należy stworzyć możliwość komunikacji samolotami dyspozycyjnymi i małymi samolotami komunikacyjnymi. Przewidywany ruch powinien ustabilizować się na poziomie 500.000 pasażerów rocznie. Zgodnie z założeniami ekspertów lotnisko będzie obsługiwało ruch lokalny do portów węzłowych, ruch czarterowy, tzw. taksówki powietrzne i ruch general aviation. Różne analizy wskazują, iż lotnisko w Tarnowie, z racji możliwości jego bezpośredniego położenia przy przyszłej autostradzie, może skupić spory segment przewozów cargo w zachodniej Małopolsce.

Kolejną inwestycją powinno być **lotnisko w Nowym Targu**, które z jednej strony zwiększy atrakcyjność regionu dla inwestorów, ale w głównej mierze będzie dawało znaczący impuls dla przewozów turystycznych, szczególnie w kontekście turystyki przyjazdowej. Docelowo należy podjąć dalsze działania zabezpieczające teren pod **lotnisko dla Sądecczyzny**. Taki port lokalny, usytuowany np. w Starym Sączu, według kalkulacji ekspertów obsługiwać może około 200 000 pasażerów rocznie.

Wzrastający ruch lotniczy oraz ograniczone możliwości obsługi małych samolotów (general aviation) przez Port Lotniczy Kraków-Balice, uzasadniają konieczność budowy nowego lub **rozbudowy istniejącego lotniska Aeroklubu Krakowskiego w Pobiedniku Wielkim**, które przejmie ruch lotniczy samolotów lotnictwa ogólnego. Lotnisko położone jest na terenie gminy Kraków, w pobliżu planowanych stref o dużej aktywności gospodarczej oraz drogi wojewódzkiej nr 79 Kraków – Sandomierz.

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Nowa przestrzeń kultury

Uważamy, że Samorząd Województwa w najbliższych latach powinien aktywnie włączyć się w projektowanie „nowej przestrzeni kultury” w Małopolsce. Chcemy odejść od punktowego modelu wspierania pojedynczych wydarzeń. Jesteśmy winni Krakowowi i Małopolsce pracą nad nowym systemem wsparcia „przemysłu kulturowego”. W naszym przekonaniu wysiłek Samorządu Województwa powinien skupić się na tworzeniu i rozbudowie takich form aktywności, które pozwolą zrealizować ów ambitny cel.

Wprowadzimy zasadę: „Samorząd Województwa – strategiczny lider, nie nadzorca”

Odejdziemy od dotychczas obowiązującego modelu, w którym Zarząd Województwa działał niczym nadzorca będący jednocześnie dysponentem finansów i zasobów instytucjonalnych. Będziemy dążyć do określenia zasad funkcjonowania nowego modelu współpracy, w ramach którego przedstawiciele samorządu pełnić będą rolę strategicznego przywódcy dla sektora kultury. Aby zrealizować ten zamysł konieczne jest:

- uzyskanie i wzmocnienie autonomii podmiotów / instytucji kultury;
- zdefiniowanie kierunków rozwoju instytucji oraz sposobu ich realizacji;
- odpowiedzialność i samodzielność kierownictwa / kadry menedżerskiej
- budżetowanie zadaniowe wraz z zarządzaniem projektami,
- weryfikacja aktualnych struktur zarządczych i ich poprawianie wraz z tworzeniem szeroko pojętej kultury organizacji wewnętrznej instytucji

Będziemy pracować nad stworzeniem projektowego modelu zarządzania kulturą

Strefę naszych podstawowych ograniczeń i możliwości wyznacza wielkość budżetu, jakim dysponuje Samorząd Województwa. Dlatego chcemy skoncentrować się w pierwszej kolejności na zdefiniowaniu, przyjęciu i realizacji założeń wieloletniego systemu wsparcia projektowego dla instytucji i sektora kultury.

Aktywne i skuteczne zarządzanie kulturą wymaga narzędzi, dzięki którym możliwa będzie realizacja tego procesu. Oczekując wzmocnienia roli i rangi instytucji regionalnych w krajowej i europejskiej przestrzeni kulturowej oraz europejskim obiegu kultury chcemy skoncentrować naszą aktywność na:

- stworzeniu strategii rozwoju sektora kultury, będącej przejawem małopolskich aspiracji, podkreślającej strategiczne podejście do sektora kultury poprzez zdefiniowanie naszych zasobów, działań i celów;
- oddzieleniu funkcji dyrektora zarządzającego od dyrektora artystycznego w instytucjach artystycznych;
- realizacji programu kontraktów menedżerskich, podnoszących efektywność działania instytucji kultury; będziemy poprzedzać nawiązanie takiej relacji konkursami programowymi dla poszczególnych instytucji;
- powołaniu Rad Programowych z niektórymi kompetencjami nadzorczymi, szczególnie w zakresie bieżącego nadzoru nad działalnością instytucji

Chcemy rozważyć podjęcie działań decentralizacyjnych (tam gdzie przepisy prawa dopuszczają taką możliwość). Zakładamy konsekwentne przekazywanie instytucji kultury lub ich wydzielonych oddziałów (zwłaszcza muzealnych), dla których organizatorem pozostaje obecnie Samorząd Województwa, w kompetencje samorządów gminnych lub powiatowych. Mechanizm ten może być powiązany z zawieraniem wieloletnich umów o wsparciu finansowym z budżetu województwa realizacji zadań przez te instytucje.

Powołamy Małopolską Radę Kultury, by wspólnie debatować nad nowymi rozwiązaniami

Dla uzyskania wiarygodnego obrazu sytuacji sektora kultury, jego potencjału i aspiracji, władza samorządowa powinna skupić się na zbudowaniu trwałych i profesjonalnych relacji z gremium opiniotwórczym. Pozyskanie do partnerskiej współpracy uznanych autorytetów, poprzez ukonstytuowanie Rady Kultury przy Marszałku Województwa, uwiarygodni prowadzoną politykę, pozwoli na zaopiniowanie procesów wdrażanych zmian, a jednocześnie umożliwi uzyskanie nowych idei.

Realizacja ambitnych przedsięwzięć z dziedziny kultury wymaga dużych nakładów finansowych przekraczających niejednokrotnie możliwości budżetu województwa. Dlatego będziemy aktywnie i w sposób ciągły pozyskiwać zewnętrzne środki finansowe na powyższe działania (Ministerstwo Kultury i Sztuki, mecenat prywatny, sponsoring). Ułatwimy także jednostkom kultury stałą obecność i aktywność w europejskim obiegu kultury przy wsparciu z funduszy wspólnotowych.

W zakresie mecenatu będziemy brali pod uwagę możliwości wsparcia dla niezależnych inicjatyw. System taki powinien funkcjonować w dwóch obszarach:

- pomocy organizacyjnej (poprzez sieć głównych regionalnych instytucji kultury np. Opery krakowskiej, nowosądeckiego „Sokoła” czy też Mościckiego Centrum Kultury)
- wsparcia programowego i finansowego w ramach kontraktów dla realizacji strategicznych projektów kulturalnych o wymiarze regionalnym i ponadregionalnym, podlegających negocjacom i ocenie po ich zakończeniu.

Przy aktywnej współpracy ze środowiskami samorządowymi, twórczymi oraz z Parlamentem RP doprowadzimy do debaty na temat potrzeby stworzenia nowych źródeł finansowania sektora kultury. Chcemy w tym zakresie sugerować wprowadzenie możliwości odliczenia od podatku od osób prawnych (CIT) określonej sumy pieniędzy, które odprowadzane będą na rzecz jednostek kultury (wg modelu 1% z podatku PIT na organizacje pożytku publicznego).

Podjmiemy działania sugerujące Ministerstwu Finansów wprowadzenie rozwiązań dotyczących zwolnień podatkowych od spadków przekazywanych na rzecz publicznych instytucji kultury. Jesteśmy przekonani, że taki krok będzie miał znaczący pozytywny wpływ na możliwości rozwojowe i bieżące funkcjonowanie nie tylko małopolskiej, ale całej polskiej kultury.

Zbudujemy przewagę konkurencyjną regionu dzięki kulturze

W ramach prac nad nową strategią rozwoju regionu położymy wyraźny akcent na zagadnienia związane ze znaczeniem związków kultury i gospodarki. Chcemy klarownego wskazania możliwości, jakie niesie ze sobą kultura w budowaniu przewagi konkurencyjnej nad innymi regionami w Polsce i Europie. Będziemy aktywnie przekonywać wszystkie grupy społeczne i polityczne, że kultura regionalna to:

- podstawowy czynnik rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału kreatywnego i intelektualnego, wyrównywania szans, zwiększenia atrakcyjności regionu dla mieszkańców, turystów i inwestorów;
- główny wyznacznik poczucia przynależności do wspólnego terytorium;
- czynnik rozpoznawalności regionu decydujący o jego sile i prestiżu

Dlatego będziemy budować małopolską kulturę w sposób nowoczesny, w oparciu o innowacyjne pomysły i kreatywność jej twórców. Małopolska kultura powinna być silna nie tylko swoją przeszłością ale także wizją przyszłości, która odpowiada również na zmieniające się i rosnące aspiracje kulturalne młodego pokolenia Polaków.

Nasza wizja organizacji przestrzeni kultury XXI wieku w Małopolsce:

Design – potencjał rozwojowy XXI wieku – centra kultury winny stać się miejscami estetycznego przeżycia – wprowadzimy program remontowy w instytucjach kultury w oparciu o projekty projektantów wnętrz,

- *Multimedia i Internet* – miejsca kultury muszą uczestniczyć w cywilizacyjnej zmianie związanej z mediami elektronicznymi i globalną wymianą idei i zasobów – będziemy rozbudowywać internetowe portale tematyczne związane z kulturą i wzbogacać je o nowe elementy technologiczne,
- *Media* – będziemy działać na rzecz powstania sprawnego systemu zarządzania informacją, ofertą, nawykami i gustami odbiorców kultury. Chcemy, aby w ramach umów czasowych odpowiednie bloki tematyczne (TV, radio) i kolumny (prasa) dotyczące kultury, budowały przekaz pokazujący atuty i wartości małopolskiej kultury
- *„Poza murami”* – twórczość i oferta kulturalna powinna być „oferowana” wszędzie, zauważalna i dostępna. Kultura przekracza bariery i granice. Regionalne instytucje kultury powinny być aktywne w całym regionie a nie tylko w swojej siedzibie.

Unowocześnimy i wzmocnimy profil działania jednostek kultury działających poza metropolią krakowską

Obecność regionalnych instytucji wymaga wzmocnienia ich pozycji na mapie kulturalnej. Małopolski. Dlatego reorganizując małopolski system oferty kulturalnej zwrócimy uwagę na konieczność:

- podjęcia działań na rzecz utworzenia nowego, wspólnego zarządzania skansenami – w Wygiełzowie, Orawie i Nowym Sączu,
 - rozwoju sztuki operowej, teatralnej i muzycznej na obszarze całej Małopolski w oparciu o krakowskie instytucje artystyczne,
 - wykreowania nowej jakości usług Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie wraz z rozwojem niezależnej sieci bibliotek lokalnych.
 - wspierania instytucji z siedzibą w Krakowie z oddziaływaniem w aglomeracji (np. Małopolski Instytut Kultury w Małopolskim Ogrodzie Sztuki)
 - wzmocnienia subregionalnych instytucji kultury – Małopolskie Centrum Kultury „Sokół” w Nowym Sączu, Centrum w Tarnowie – Mościcach, a na obszarze Małopolski Zachodniej w ramach nowej instytucji w Oświęcimiu
- Przykładowe projekty służące realizacji priorytetu:*
- **„Dominanta”** (realizowana w ramach obecnej i poprzednich kadencji Samorządu) – systemowe wspieranie prac remontowych, konserwatorskich i bu-

dowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków – na wniosek właścicieli – poprzez dotacje z budżetu Województwa,

- **Rewaloryzacja przestrzeni i krajobrazu** – konkursy dla samorządów lokalnych – pomoc finansowa dla rewaloryzacji przestrzeni, zastanianie zielenią obiektów i terenów zdegradowanych w krajobrazie,
- **Odnowa pereł architektury małopolskiej** poprzez udzielanie dotacji dla najcenniejszych obiektów zabytkowych w regionie – stały system wsparcia do osiągnięcia wymiernego efektu kompleksowej odnowy,
- **Promocja dziedzictwa** – skuteczny i kompleksowy program wydawniczy (wszelkie nośniki),
- Utworzenie i funkcjonowanie „**Centrum Dziedzictwa Kulturowego Małopolski**” jako zaplecza instytucjonalnego służącego programom opieki i ochrony zabytków w regionie (możliwe na bazie regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków – instytucji Ministra Kultury),
- **Szlaki turystyczno – kulturowe** – oznakowanie i wypromowanie szlaków turystyki kulturowej w Małopolsce (np. Szlak Architektury Drewnianej, Szlak Architektury Gotyckiej, Szlak Cystersów, Szlak Orlich Gniazd, Szlak Cmentarzy Wojskowych I Wojny Światowej, Szlak Solidarności itp.)
- **Małopolska** – ośrodkiem myśli konserwatorskiej – utworzenie stałego Międzyregionalnego Forum Konserwatorskiego oraz organizacja międzyregionalnych konferencji związanych z ochroną dziedzictwa europejskich regionów.

Edukacja i nauka

Fundament pod budowę nowoczesnego państwa

Nowoczesne państwo wykorzystuje w pełni własne zasoby dla stwarzania godnych warunków życia wszystkim obywatelom. W zakresie kompetencji Samorządu Wojewódzkiego jest to przede wszystkim pełne wykorzystanie zasobów ludzkich (tzw. kapitału ludzkiego i społecznego)

Kluczowym warunkiem pełnego wykorzystania zasobów ludzkich (ale także funkcjonowania systemu demokratycznego we współczesnym świecie) jest wyrównywanie szans. Chodzi o szanse dla każdego obywatela na zajęcie w życiu społecznym miejsca odpowiadającego jego aspiracjom i predyspozycjom. Chcielibyśmy, aby te aspiracje i predyspozycje służyły naszemu Państwu, w związku z tym podkreślamy także znaczenie kształtowania postaw patriotycznych.

Nasze ugrupowanie sprzeciwia się zdecydowanie idei „lokomotywu”, tj. koncentracji środków wyłącznie na tych środowiskach (regionach), które już wykazują się sukcesami. Wierzymy, że zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy lepiej służy budowie nowoczesnego państwa, bo generuje stały dopływ idei i zasobów ludzkich, zapobiegając petryfikacji struktur społecznych (i wynikających stąd hamulców rozwoju).

Bardzo ważną rolę w kształtowaniu aspiracji i rozpoznaniu (samo-rozpoznaniu) predyspozycji odgrywa edukacja, jako jeden z głównych filarów rozwoju społeczno – gospodarczego każdego kraju i narodu, zarówno w jego wymiarze ogólnym, jak również regionalnym i lokalnym.

Zdajemy sobie sprawę, że pozycja konkurencyjna Małopolski w najbliższych latach zależy nie tylko od inwestycji w „twardą” infrastrukturę, ale także od jakości odpowiednio wykształconych zasobów ludzkich.

Samorząd Województwa Małopolskiego ma określone przepisami prawa możliwości nadzoru organizacyjnego nad szeregiem jednostek realizujących programy edukacyjne. Wśród nich wymienić należy Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe, szereg szkół policealnych i ponadgimnazjalnych, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz zespoły szkół i placówek edukacyjnych.

Powyższe jednostki wraz z pozostałymi szkołami i uczelniami wyższymi działającymi na terenie Województwa Małopolskiego, ze swoim dorobkiem i potencjałem naukowym oraz edukacyjnym stanowią o sile regionu i jego szczególnym pod tym względem miejscu w skali kraju. Dla przedstawicieli Prawa i Sprawiedliwości, którzy zasiadają w ławach Sejmiku Województwa IV kadencji, wspieranie rozwoju tej dziedziny życia publicznego jest jednym z zadań priorytetowych.

Wzmocnimy potencjał ośrodków akademickich funkcjonujących w Małopolsce

Chcemy wspierać rozwój ofert edukacyjno – dydaktycznych na obszarze całego Województwa. Poza Krakowem, niewątpliwie dysponującym największym potencjałem edukacyjnym, funkcjonują na mniejszą skalę ośrodki naukowe, takie jak Tarnów, Nowy Sącz i Oświęcim. Samorząd Województwa winien wspierać rozwój potencjałów szkół publicznych (m. in. Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe) jak również nawiązać szeroką współpracę z jednostkami niepublicznymi (np. WSB-NLU w Nowym Sączu, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie).

Ponadto chcemy, w ośrodkach pozostających poza obszarem metropolii krakowskiej, podjąć działania na rzecz zdiagnozowania możliwości realizacji przez

uczelnie publiczne – głównie PWSZ – oraz niepubliczne, wspólnych projektów dydaktycznych dla wybranych kierunków studiów, które mogłyby stanowić rozszerzenie oferty edukacyjnej tychże ośrodków.

Zwracamy uwagę na, naszym zdaniem czynnik krytyczny, warunkujący zapewnienie wysokiej jakości kształcenia. Tym czynnikiem są kadry nauczycielskie. Dlatego też, w ramach kompetencji ustawowych będziemy wspierać procesy doskonalenia oraz awansu zawodowego nauczycieli.

Poziom wiedzy zdobywanej w szkole wyższej zależy od kwalifikacji kadry. Małe ośrodki akademickie korzystają w znacznym stopniu z kadry szkół wyższych z dużych ośrodków. Obok wad, ma to również korzystne konsekwencje, jako że sprzyja mobilności kadry (niska mobilność kadry jest jedną z głównych bolączek polskiej nauki) i stwarza platformę wymiany doświadczeń kadry z różnych szkół. Niemniej, bardzo istotne znaczenie ma kształcenie własnej kadry. Niezbędne jest tu wsparcie stypendialne dla doktorantów, delegowanych ze szkoły do dużych ośrodków na studia doktoranckie, lub przygotowujących rozprawę doktorskie poza studiami doktoranckimi.

Zacieśnimy współpracę z małopolskimi szkołami wyższymi oraz jednostkami o charakterze badawczo-rozwojowym.

Wyhodząc naprzeciw wymogom Strategii Lizbońskiej oraz dostosowując małopolski system edukacyjny do wymogów Wspólnego Europejskiego Rynku Edukacji i Badań chcemy działać na rzecz budowy nowych i rozwoju istniejących jednostek (centrów) badawczo – rozwojowych w Małopolsce (CBR). Dlatego też będziemy wspierać aktywności związane z pozyskiwaniem środków zewnętrznych (budżet państwa, środki europejskie) na realizację projektów badawczych, grantów naukowych oraz projektów dydaktycznych wzmacniających ofertę edukacyjną regionu. Chcemy w sposób aktywny uczestniczyć w promocji i rozwoju takich przedsięwzięć jak np: Klaster Life Science w Krakowie, Miasteczko Multimedialne w Nowym Sączu czy też Park Technologiczny EduTech-Med w Tarnowie.

Wsparcie dla edukacji wyższej ze strony biznesu.

Podjmiemy działania celem oddziaływania na środowiska biznesowe w kierunku zainteresowania ich wspieraniem finansowym szkolnictwa wyższego, w tym również prywatnego. Zdobywanie umiejętności w ramach edukacji wyższej technicznej jest bardzo silnie uwarunkowane wielkością nakładów na kształcenie (konieczne są tu laboratoria, często bardzo kosztowne).

Tą sprawą tą należy silniej zainteresować środowiska biznesowe, które są żywotnie zainteresowane dostępnością kadry posiadającej odpowiednie umiejętności.

Będziemy namawiać środowiska biznesowe do współfinansowania bazy laboratoryjnej szkół technicznych. Wyposażając laboratoria, środowiska te mogłyby wpływać na kierunki edukacji w tym zakresie, a równocześnie budować swój wizerunek, pozyskiwać kadrę. Należy jednak zadbać, aby w szkole wyższej pojawiały się inicjatywy wielu firm (unikanie niejawnego monopolu reklamowego).

Będziemy budować Małopolski System Stypendialny

Dostęp do nauki powinien być powszechny i bezpłatny. Będziemy wspierać oraz inicjować wszelkie działania mające na celu wyjście naprzeciw tej potrzebie. Systemy stypendialne są doskonałym narzędziem wspierania powyższej idei. Prawo i Sprawiedliwość będzie wspierać i rozwijać istniejące systemy stypendialne.

Województwo Małopolskie dysponuje aktualnie szeroką gamą takich ofert. Wśród najważniejszych instrumentów stypendialnych, funkcjonujących aktualnie w regionie wymienić należy:

- Stypendia realizowane, ze środków budżetu Województwa i darczyńców, przez „SAPERE AUSO” – Małopolską Fundację Stypendialną, dla studentów szczególnie aktywnych edukacyjnie, dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą oraz dla absolwentów studiów licencjackich i inżynierskich,
- Program Stypendialny Rozwoju Regionalnego – realizowany przez „Sapere Auso” przy współpracy z Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego SA,
- Stypendia realizowane dzięki środkom Europejskiego Funduszu Społecznego: Doctus – Małopolski Fundusz Stypendialny dla doktorantów oraz Małopolski Program Stypendialny dla uczniów szczególnie uzdolnionych.

W związku ze zbliżającą się nową perspektywą finansową podejmiemy działania na rzecz zapewnienia i stałego zwiększenia środków finansowych, zarówno w budżecie województwa jak i w funduszach europejskich, które dedykowane będą dla uczniów, studentów i doktorantów pochodzących z Małopolski.

Bardzo istotną sprawą jest ułatwienie absolwentom PWSZ-ów kontynuacji kształcenia na poziomie magisterskim. Konieczne jest stworzenie przez władze samorządowe i organizacje biznesowe funduszu stypendiów umożliwiających dalsze kształcenie (w większych ośrodkach akademickich) nie tylko studentom

najzdolniejszym, ale również wyróżniających się ambicją i określonymi osiągnięciami.

Studenci PWSZ-ów to w przeważającej części ludzie z uboższy rodzin, których nie stać na studia w dużych ośrodkach akademickich, ale często bardzo ambitni i bardzo zdolni. I choć, w tej sprawie środowisko akademickie nie jest jednomyślne – sugeruje się, że jest to edukacja na niższym poziomie, to wspieranie PWSZ-ów jest ważnym elementem programu naszego ugrupowania gdyż powołanie i wspieranie wyższych szkół zawodowych bardzo skutecznie realizuje ideę niwelowania nierówności finansowych.

Wesprzemy rozbudowę nowych instrumentów pożyczkowych i kredytowych ułatwiających dostęp do nauki

W ramach istniejących lub projektowanych przepisów prawa, chcemy stworzyć możliwości dla funkcjonowania regionalnego systemu pożyczek i kredytów dla uczniów pochodzących z Małopolski, którzy chcą kontynuować swoją naukę z dala od domu.

Pomoc udzielana w ramach powyższych instrumentów finansowych powinna być realizowana na warunkach preferencyjnych (w stosunku do rynkowych) i częściowo umarzalna po zakończeniu nauki. Otrzymywanie stypendiów z funduszy regionalnych nie będzie przeszkodą w ubieganiu się o kredyt lub pożyczkę i na odwrót.

Innowacyjność przez edukację

W kształtowaniu postaw będziemy znacznie silniej niż dotychczas akcentować postawy proinnowacyjne, w tym przekonanie o własnej kreatywności, umiejętnościach i możliwościach studenta.

Temu celowi mogłoby służyć organizowanie konkursów na innowacyjne projekty studenckie. Powinny być one patronowane i wspierane finansowo przez władze samorządowe. Konkursy takie powinny opierać się na niestandardowych zasadach, gdyż samo pojęcie innowacyjności jest rozmyte. Powinny być przede wszystkim atrakcyjne, tak aby udział w nich był szeroki. Może temu służyć zasada przyznawania wielu niewysokich nagród (wyróżnień), zamiast koncentrować środki na jednym osiągnięciu. Oczywiście należałoby zorganizować komisje oceniające, wynagradzane niewysokimi honorariami, na szczeblu Wydziałów, Instytutów. Środki na takie konkursy mogłyby pochodzić z programu operacyjnego Kapitał ludzki, a także z organizacji zrzeszających przedsiębiorców.

Zapewnimy równy dostęp do procesów edukacyjnych dla wszystkich

Chcemy wspierać ambicje rozwojowe osób dorosłych, które zakończyły swoją edukację, pragnących poszerzać swoją wiedzę i kompetencje zawodowe. Dlatego też będziemy działać na rzecz rozwoju systemów kształcenia ustawicznego poprzez platformy e – learningowe.

Szczególną opieką otoczmy osoby niepełnosprawne. Dostrzegając konieczność ułatwienia nauki osobom niepełnosprawnym ruchowo, także w wymiarze integracyjnym ze środowiskami studenckimi, będziemy wymagać od szkół pozostających w bezpośrednim nadzorze Samorządu Województwa określenia skali potrzeb inwestycyjnych dla utworzenia w tych jednostkach infrastruktury przyjaznej osobom o ograniczeniach ruchowych (podjazdy, windy, toalety itp.).

Zdajemy sobie sprawę, że część osób niepełnosprawnych ruchowo, ze względu na stopień tejże niepełnosprawności, nie może uczestniczyć w procesach dydaktycznych realizowanych w murach uczelni. Dla nich będziemy we współpracy z małopolskimi uczelniami publicznymi i niepublicznymi rozwijać ofertę nauki zdalnej realizowanej przy pomocy platform e-learningowych. Zdalne kształcenie jest bardzo dobrym sposobem ułatwiania zdobywania wiedzy, **ale musi być uzupełnione ułatwieniami w uczestnictwie w zwykłym procesie edukacyjnym, na który składają się też kontakty ze środowiskiem akademickim.**

Niwelowanie nierówności osobowościowych wymaga także zmiany filozofii kształcenia. Nie leży to wprawdzie w zakresie kompetencji władz samorządowych, ale, jako PiS podejmiemy działania celem wypracowania nowego stanowiska w tej kwestii. Źródłem marginalizacji społecznej są w dużej mierze błędy strategii kształcenia na wczesnych etapach edukacji. Wynikają one z marginalizacji dzieci i młodzieży mniej uzdolnionej lub mniej ambitnej. Akcentowanie we wszystkich programach, wsparcia wyłącznie dla najzdolniejszych powoduje, że ludzie mniej zdolni nie widzą dla siebie szans w walce o pozycję w normalnym życiu społecznym i szukają tej pozycji w subkulturach. Ma to związek również z barierami środowiskowymi. Rolą szkoły i edukacji jest kształtowanie aspiracji. Zasadą nadrzędną powinno być przekonanie, że każdy człowiek posiada talenty, a rolą szkoły jest ich odkrywanie i wzmacnianie. Chodzi tu nie tylko o talenty wynikające z poziomu inteligencji i wrodzonych zdolności sportowych, czy artystycznych, ale również o talenty tkwiące w intuicji, predyspozycjach manualnych, organizacyjnych, biznesowych, itp., które są bardzo często niedostrzegane.

ne i niedoceniane, m.in. ze względu na system ocen nauczycieli premiujący osiągnięcia w konkursach przedmiotowych (akcentujących opanowanie wiedzy i inteligencję ucznia). Takie działania edukacyjne powinny być w szczególności ukierunkowane na młodzież ze środowisk w których aspiracji społecznych nie kształtuje się w domu.

Postulujemy wszczęcie dyskusji na temat bezpłatnych studiów na uczelniach niepublicznych

Ideą wiodącą powinna tu być dbałość o stworzenie warunków konkurencji ze względu na jakość kształcenia. W środowisku akademickim obserwujemy bardzo pozytywne tendencje zmiany nastawienia studentów do nabywania rzetelnych kwalifikacji. Być może zaczęło już działać sprężenie zwrotne rynku pracy.

Jako Prawo Sprawiedliwość wychodzimy z założenia, że dostęp do szkolnictwa wyższego powinien być powszechny i bezpłatny. Dlatego też jako region mający ambicje kształtowania swojego wizerunku w oparciu o innowacyjne branże nauki i edukacji chcemy, przy współpracy z małopolskimi parlamentarzystami oraz ośrodkami akademickimi, zainicjować dyskusję i ewentualnie podjąć działania, które umożliwiłyby docelowo dofinansowanie ze środków budżetu państwa (środki Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego) i ewentualnie budżetu regionalnego dla uczelni niepublicznych.

Dzięki takiemu działaniu chcemy osiągnąć następujące rezultaty:

- wspieranie rozwoju kierunków studiów kluczowych z punktu widzenia gospodarki regionu (np. obszary szeroko pojętej innowacji i wysokich technologii),
- zwiększenie konkurencyjności oferty dydaktycznej a co za tym idzie poziomu nauczania w małopolskich uczelniach.

Dodatkowo dofinansowanie bezpłatnych kierunków studiów na uczelniach niepublicznych winno być obwarowane warunkami dotyczącymi zacieśnienia współpracy środowisk akademickich ze środowiskami gospodarczymi celem stworzenia programów dydaktycznych oraz organizacji systemów praktyk zawodowych dla studentów, dostosowanych do potrzeb rynku.

Oczywiście, zdajemy sobie sprawę, że wsparcie środkami publicznymi prywatnych szkół wyższych może nie wpłynąć na podniesie poziomu kształcenia, a jedynie zwiększyć ich atrakcyjność biznesową. sobie zauważyć. Istnieje ryzyko, że niekoniecznie musi to prowadzić do podniesienia poziomu edukacji przez zwiększoną konkurencję, a uszczupli to finansowanie szkolnictwa wyższego pu-

blicznego. Niemniej jednak uważamy, że dyskusja taka powinna, dla dobra polskiego szkolnictwa być podjęta.

Służba zdrowia

Z myślą o ludziach

Stworzenie polityki działań zapewniającej mieszkańcom Małopolski dostęp do świadczeń zdrowotnych o najwyższym standardzie przy jak najkrótszym czasie oczekiwania to cel nadrzędny dla Prawa i Sprawiedliwości.

Faktyczna dostępność do świadczeń zdrowotnych jest ograniczona nie tylko wadliwymi założeniami systemowej organizacji ochrony zdrowia, ale też zbyt niskimi nakładami finansowymi. W praktyce nie jest spełnione główne założenie, według którego pieniądź ma iść za pacjentem. Mamy do czynienia ze zbyt długimi kolejkami do specjalistów, ograniczeniami w zakresie dostępu do nowoczesnej diagnostyki laboratoryjnej i obrazowej oraz brakiem długofalowej skoordynowanej polityki zdrowotnej regionu w zakresie profilaktyki i leczenia najczęstszych schorzeń. W dodatku nie w pełni wykorzystane są zasoby szpitali, a poradnie i pracownie diagnostyczne działają zbyt krótko. Występują absurdalne zjawiska w postaci kilkumiesięcznych kolejek na świadczenia zdrowotne przy równoczesnym marnotrawieniu posiadanego potencjału (wykorzystanie łóżek w niektórych placówkach wynosi ok. 50-60%)

Nie zgadzamy się na prywatyzację i komercjalizację szpitali publicznych

Obecnie właścicielami większości szpitali publicznych są jednostki samorządu terytorialnego różnego szczebla: szpitali wojewódzkich – samorząd wojewódzki, szpitali powiatowych – samorząd powiatowy, szpitali miejskich – samorząd miasta. Szpitale publiczne są jednostkami, które biorą na swoje barki główny ciężar stacjonarnego leczenia większości poważnych schorzeń, także tych, które zagrażają życiu. Od lat trwa w Polsce dyskusja, która w ostatnim czasie bardzo się wzmogła, dotycząca tego, jaki charakter powinny mieć te szpitale.

Prawo i Sprawiedliwość stoi na stanowisku, że każdy obywatel powinien mieć zagwarantowany dostęp do bezpłatnych świadczeń w publicznej służbie zdrowia.

Publiczne szpitale biorą na siebie przeważający ciężar leczenia stacjonarnego i gwarantują każdemu obywatelowi realizację konstytucyjnego prawa do leczenia. Dlatego dla dobra całego społeczeństwa powinny zostać zachowane i wyłączone z różnego rodzaju tzw. przekształceń. Dlatego głęboki niepokój budzi promowanie rozwiązań wskazujących, że podstawowym celem szpitala jest zarabianie pieniędzy. W każdym państwie głównym celem szpitala publicznego jest leczenie, natomiast samorząd pełniący rolę właściciela oraz prawidłowo zorganizowany system ubezpieczeń i płatności ponosi odpowiedzialność za bilansowanie się takiej jednostki.

Ministerialny „plan B” zakłada oddłużenie szpitali publicznych pod warunkiem przekształcenia konkretnych podmiotów w spółki prawa handlowego. Tego typu procedura wymaga jednak wcześniejszej decyzji o likwidacji jednostki szpitalnej. Przekazanie pieniędzy na oddłużenie szpitala wymaga ukończenia procedury likwidacyjnej.

Warto przypomnieć że np. wojewódzki Szpital Kolejowy w Krakowie nie działa już od dobrych kilku lat, a procedura likwidacyjna nie została jeszcze ukończona.

Niezależnie od tego pula pieniędzy przeznaczona na ewentualne oddłużenie szpitali w „planie B” jest drastycznie mała i praktycznie tylko nieliczne jednostki w skali kraju mogą z tej opcji skorzystać.

Obecny Sejmik Województwa Małopolskiego głosami radnych PO i PSL wyraził zgodę na przekształcenie wojewódzkiego szpitala im. Rydygiera w Krakowie w spółkę. W szpitalu im. Rydygiera rozpoczęto procedurę likwidacyjną, której ukończenie jest warunkiem ewentualnego oddłużenia.

Ponieważ procedura ta może trwać bardzo długo, powstało pytanie: skąd wziąć znaczne kwoty na bieżącą działalność spółki? Nie chcąc dopuścić do upadku nowej spółki, Samorząd Województwa Małopolskiego udzielił pożyczki placówce na sumę 27 milionów zł. W takiej sytuacji dla pozostałych małopolskich szpitali wojewódzkich może zabraknąć funduszy na podstawowe remonty i rozwój bazy szpitalnej.

Pozostaje jeszcze jeden problem natury finansowej. Po przekształceniu podstawowym źródłem dochodów spółki nadal pozostają kontrakty z NFZ, które pozostają na takim samym poziomie finansowania jak przed przekształceniem w spółkę. Ponieważ spółka musi generować dochody, powstaje groźba likwidacji tzw. oddziałów nierentownych. Należą do nich m. in. oddziały intensywnej terapii czy specjalistycznych pozabiegowych rehabilitacji, bez których trudno wyobrazić sobie sprawnie działający szpital.

Jako Prawo i Sprawiedliwość sprzeciwiamy się tego typu decyzjom. Receptą na brak pieniędzy nie może być stosowanie procedur obniżających jakość leczenia.

GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU SŁUŻBY ZDROWIA W MAŁOPOLSCE

- Stworzenie adekwatnej wysoko wyposażonej bazy medycznej dla mieszkańców Małopolski, odpowiadającej na ich potrzeby i biorącej pod uwagę zachorowalność na choroby w poszczególnych subregionach.
- Stworzenie warunków dla równoważnego rozwoju wszystkich szpitali w regionie, tak aby zagwarantować porównywalną dostępność i jakość usług dla mieszkańców Małopolski, niezależnie od miejsca zamieszkania.
- Wprowadzenie czytelnych i jasnych kryteriów podziału środków finansowania na świadczenia zdrowotne. Dostosowanie polityki zdrowotnej szpitali do obecnych wymagań finansowych, w tym wyceny świadczeń zdrowotnych.
- Profilaktyka i promocja zdrowia: preferowanie zdrowego stylu życia, prowadzenie kampanii prozdrowotnych nie tylko do dorosłych, ale także do młodzieży szkolnej

Wprowadzimy rozwiązania na rzecz szerokiej i szybkiej dostępności do specjalistów i na planowe zabiegi

Zdrowie to wartość najwyższa. Niekończące się kolejki do lekarzy specjalistów i duże odległości do odpowiednich poradni i oddziałów szpitalnych sprawiają, że nie czujemy się bezpiecznie. Zbyt wielka jest też różnica w dostępie do specjalistycznego leczenia i nowoczesnej diagnostyki pomiędzy stolicą regionu i niektórymi większymi miastami, a pozostałą jego częścią.

Uważamy, że czas oczekiwania na poradę specjalistyczną nie może przekraczać jednego miesiąca.

Postawimy szczególnie na rozwój jednostek odpowiadających za leczenie najczęstszych schorzeń i najstabiliej leczonych chorób. Szczególnie niepokoi fakt rosnącej zachorowalności na nowotwory i choroby metaboliczne oraz choroby układu krążenia. Będziemy nadal wspierać rozwój kardiologii, w tym leczenia nadciśnienia tętniczego, które jest najczęstszą chorobą w regionie. Uczynimy priorytetem tworzenie oddziałów onkologicznych, kardiologicznych oraz opieki długoterminowej w każdym rejonie Małopolski.

Będziemy dążyć do tego, aby każdy potrzebujący mógł uzyskać poradę specjalisty i być hospitalizowany. Wzmocnimy słabo dotąd rozwiniętą sieć specja-

listycznych poradni przyszpitalnych, które w oparciu o wyposażenie szpitali są w stanie wykonać szybką, pełną diagnostykę chorych. Dlatego chcemy rozwijać specjalistyczne pracownie przyszpitalne w oparciu o posiadaną bazę diagnostyczną. Umożliwi to szybką i kompletną diagnostykę chorych w każdej części regionu, nawet w przypadku najcięższych schorzeń. Poprawi także sytuację finansową szpitali.

Jesteśmy za taką organizacją pracy poradni przyszpitalnych, aby pacjenci byli przyjmowani także popołudniami, przy wykorzystaniu posiadanego personelu medycznego zatrudnionego np. w oparciu o kontrakty.

Odrębnym problemem, który zamierzamy rozwiązać, jest brak jawnych zasad kwalifikowania do planowych zabiegów i często nierówny dostęp pacjentów do udzielanych świadczeń (np. operacje zaćmy, kręgosłupa, endoprotezy, koronarografie, niektóre świadczenia z onkologii dotyczące jednostek w Krakowie)

Brakuje również rzetelnej informacji dla pacjentów na temat różnych szpitali i ich oddziałów, profilu schorzeń, jakimi głównie się zajmują. Zamierzamy poprawić politykę informacyjną w tym zakresie.

Planujemy dalszą informatyzację służby zdrowia. Prowadzi ona do usprawnienia funkcjonowania szpitali.. Umożliwi to pacjentowi szybkie uzyskanie informacji o systemie.

Uporządkujemy sytuację zadłużających się szpitali

Przede wszystkim trzeba usprawnić zarządzanie zakładami opieki zdrowotnej. Zarządzanie szpitalami wymaga dużych kompetencji i musi być bardzo profesjonalne. Dobrym rozwiązaniem jest umowa menedżerska dla kierowników jednostek ochrony zdrowia. Samorząd Województwa Małopolskiego jako organ właścicielski wielu małopolskich szpitali i placówek służby zdrowia musi je na bieżąco monitorować i nadzorować. W tym celu potrzebna jest współpraca organów założycielskich z firmami audytorskimi, które przeprowadzą niezależną ocenę działalności jednostek (koszt audytów pokrywałyby organy założycielskie). Efektem wspólnej pracy firmy audytorskiej, dyrekcji szpitala oraz przedstawiciela organu założycielskiego będą programy naprawcze, uwzględniające znaczne ograniczenie kosztów funkcjonowania.

Sprzeciwiamy się monopolom na rynku medycznym

Doprowadzimy do tego, aby wszystkie rodzaje świadczeń medycznych były dostępne w sektorze publicznym. W wyniku zaniedbań niektóre rodzaje świad-

czeń, jak choćby hemodynamika, zostały w całości, a inne – jak świadczenie dializ – w dużej części przejęte przez sektor prywatny. Ze względu na to, że jest to działalność opłacalna, powinna funkcjonować również w sektorze publicznej opieki zdrowotnej. Należy dołożyć wszelkich starań, aby nie doszło do monopolizacji niektórych rodzajów świadczeń.

W przeciwnym razie NFZ byłby zmuszony w odniesieniu do takich świadczeń godzić się na warunki finansowe dyktowane przez jednostki prywatne, które kierują się głównie kryterium zysku i mogą nadmiernie podwyższać ceny usług. Brak kontroli w tej kwestii może spowodować nierówny dostęp pacjentów do zabiegów.

Należy wyraźnie oddzielić funkcjonowanie sektora niepublicznego od publicznego. Obecnie częstym zjawiskiem jest łączenie działalności w sektorze prywatnym z pełnieniem kluczowych stanowisk w sektorze publicznym. Mając powyższe na uwadze, powołamy przy Zarządzie Województwa Małopolskiego zespół złożony ze specjalistów w dziedzinie zarządzania opieką medyczną oraz specjalistów lekarzy. Zespół ten zdiagnozuje rodzaje świadczeń medycznych najbardziej zagrożonych ewentualnym zmonopolizowaniem ich przez sektor prywatny. Na podstawie przygotowanej analizy, w obrębie kompetencji przysługujących Samorządowi Wojewódzkiemu podejmiemy działania zapobiegające temu zjawisku poprzez rozwój zdefiniowanych świadczeń w placówkach sektora publicznego.

Powołamy koordynatora wojewódzkiego ds. służby zdrowia oraz rzecznika praw pacjenta

Dostrzegamy brak właściwego planowania w regionie w zakresie analizowania potrzeb i możliwości placówek służby zdrowia. Powoduje to niepotrzebne zwiększanie kosztów w systemie opieki zdrowotnej, co jest konsekwencją niepełnego wykorzystania posiadanych zasobów ochrony zdrowia. W szczególności chodzi o możliwości diagnostyczne, posiadane urządzenia medyczne, niedostosowanie struktury łóżek szpitalnych do zachorowań, zbyt powolną reakcję na zmiany zachodzące w zakresie potrzeb zdrowotnych mieszkańców. Częstym problemem jest także brak odpowiednio wykwalifikowanych osób niezbędnych we współczesnej diagnostyce. Słabą współpracę lub jej brak widać także pomiędzy poszczególnymi samorządami prowadzącymi placówki ochrony zdrowia. Wszystko to wymaga lepszej koordynacji.

Dlatego powołamy **Wojewódzkiego Koordynatora ds. Służby Zdrowia**, którego zadaniem będzie szybka reakcja na pilne potrzeby i zagrożenia medyczne regionu oraz nadzór nad prowadzeniem długofalowej polityki zdrowotnej.

Koordinator będzie współpracował ze wszystkimi ważniejszymi podmiotami zdrowia, konsultantami wojewódzkimi, dyrektorami szpitali, ordynatorami oddziałów oraz przedstawicielami samorządów. Celem jego pracy będzie dostosowywanie prowadzonej polityki zdrowotnej do przekazywanych sugestii i uwag. Powołamy także **Rzecznika Praw Pacjenta** na poziomie Województwa odpowiadającego na potrzeby i uwagi zgłaszane przez chorych.

Dostosujemy wymagania wobec placówek służby zdrowia do ich możliwości finansowych

Brak dostosowania zasad finansowania w ochronie zdrowia do potrzeb zdrowotnych społeczeństwa skutkuje stratami w postaci braku refundowania przez NFZ wielu wykonywanych procedur medycznych. Szczególnie w tym zakresie niezbędna jest większa koordynacja działań ze strony Samorządu na szczeblu wojewódzkim.

Szpitala w Małopolsce w większości przypadków bilansują się, mają dodatnie wyniki finansowe. Jednak środki którymi dysponują pozwalają jedynie na zaspokajanie bieżących potrzeb. Nie pozwalają natomiast na rozwój konieczny do spełniania europejskich standardów leczenia. Niezbędne jest lepsze planowanie działań dotyczące lokacji środków finansowych na poszczególne regiony i placówki. Finansowanie jest bowiem niestabilne i nierówne dla poszczególnych subregionów w Małopolsce. Niestabilność finansowania świadczeń utrudnia lub uniemożliwia wielu szpitalom i placówkom długoterminowe planowanie.

Zadbamy o terminalnie chorych i seniorów

Wśród nas żyją ludzie okrutnie doświadczeni chorobą i cierpieniem. Chorują ludzie starsi, ale także dzieci i młodzież. Aby ułatwić rodzinom chorych przebywanie wśród najbliższych, wspierać będziemy powstawanie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. Każdy cierpiący powinien otrzymać pomoc i wsparcie. Chorym, którzy muszą być hospitalizowani, stworzymy warunki do powstawania niewielkich zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjnych, aby każdy, kto nie ma opieki w domu, otrzymał właściwą pomoc niedaleko miejsca zamieszkania. Będziemy dążyć do tego aby w Małopolsce funkcjonowały jasne zasady ustanawiania planowych terminów na zabiegi, a droga do otrzymania miejsca w placówce opiekuńczej była maksymalnie skrócona.

W Małopolsce działa ruch hospicyjny. Będziemy intensywnie wspierać tę aktywność obywatelską poprzez dotacje i inicjowanie lokalnych oddziałów

hospicyjnych. Przykładem może tu być będące już w planach nowe hospicjum w Tarnowie zlokalizowane przy szpitalu wojewódzkim im. św. Łukasza, na rzecz budowy którego Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał swe grunty.

Niezwykle cenną, szczególnie w środowisku Krakowa, jest inicjatywa hospicjum dziecięcego, zorganizowana w taki sposób, że lekarze i wolontariusze przyjeżdżają do chorego dziecka. Inicjatywa ta będzie miała nasze wsparcie i pomoc. Liczymy na to, że uda nam się ten model rozpowszechnić w całej Małopolsce.

Potrzeby w zakresie dostępu do opieki dla ludzi chorych i starszych nie mogą być zaspakajane tylko przez ośrodki i placówki zlokalizowane w miastach. Dlatego będziemy popierać wszelkie inicjatywy hospicjów domowych jako najlepszą formę opieki domowej.

Postawimy na rozwój specjalistycznej kadry medycznej

Nie zawsze długie studia wiążą się z dostateczną praktyką. Obserwujemy niedostateczną ilość miejsc specjalizacyjnych. Za mało jest ośrodków akredytowanych np. w przypadku tak kluczowej specjalizacji jaką jest diabetologia. Efektem jest zbyt powolny proces wchodzenia młodych lekarzy w bardziej zaawansowane kwestie zawodowe.

Wprowadzimy system szkoleń dla pracowników służby zdrowia z mniejszych ośrodków w ich macierzystych regionach z udziałem uznanych specjalistów. W Województwie Małopolskim takie szkolenia mogłyby być przeprowadzane w oparciu o środki unijne. Wprowadzimy system konsultacji medycznych umożliwiając szybki kontakt lekarzom z mniejszych ośrodków z wysokospecjalistycznymi jednostkami.

Niezbędne jest stwarzanie warunków rozwoju kadr medycznych w specjalnościach związanych z onkologią i pokrewnych. Szczególnie istotne jest zmniejszanie dystansu do wczesnego rozpoznania i wczesnego rozpoczęcia leczenia, tak aby uzyskiwane wyniki w zakresie 5-letnich przeżyć, zbliżyć do oczekiwanych.

Będziemy wspierać projekty badawcze i naukowe związane z medycyną w perspektywie kilku lat oraz rozwój wysokospecjalistycznych oddziałów medycznych.

Mając na uwadze szkolenie naszych specjalistów konieczna jest też współpraca z innymi jednostkami medycznymi za granicą, szczególnie w Unii Europejskiej.

Stworzymy system szkoleń i praktyk dla pracowników służby zdrowia

Chcemy podnosić kwalifikacje młodego personelu w tym nie tylko młodych lekarzy ale też pielęgniarek i położnych, techników medycznych, czy choćby kadry zarządczej i stosunkowo młodej grupy zawodowej czyli ratowników medycznych. W tym celu będziemy pogłębiać współpracę ze środowiskami akademickimi.

Chcemy powstrzymać odpływ wykwalifikowanej kadry medycznej lekarzy i pielęgniarek do innych krajów ze względu na lepsze płace i większe możliwości rozwoju.

Wzmocnimy działania profilaktyczne

Łatwiej przeciwdziałać chorobom, prowadząc profesjonalną profilaktykę, niż ratować ciężko chorych. Dlatego będziemy prowadzić cykliczne i systematyczne kampanie na rzecz promowania zdrowego stylu życia z udziałem uznanych autoritetów. Kampanie będą adresowane do różnych grup wiekowych i zawodowych.

Szczególnie istotna jest promocja zdrowego odżywiania i życia bez nałogów (alkohol, papierosy, narkotyki). Skala uzależnień i coraz wcześniejsza inicjacja alkoholowa i tytoniowa to zjawiska wymagające podjęcia intensywnych działań prewencyjnych. Osobom uzależnionym umożliwimy znalezienie terapii i wsparcia w ośrodkach terapii i leczenia, wykorzystujących najlepsze doświadczenia w tej dziedzinie.

Polityka społeczna

Z troską o wszystkich

Zgodnie z ustawową definicją „pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości”.

Najważniejszym zadaniem samorządu województwa jest organizacja polityki społecznej w regionie, nie tylko poprzez włączenie zagadnień do strategii rozwoju województwa i realizowanie zapisów strategii poprzez poszczególne programy celowe, ale także opracowanie programów pomocy społecznej wspierających

samorządy lokalne w działaniach zmierzających do ograniczenia ubóstwa. Do tej pory taki program nie został opracowany, nawet nie podjęto próby pochylenia się nad zagadnieniami.

Istotnym źródłem informacji o stanie pomocy społecznej w Małopolsce jest „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2010”. Badanie ankietowe przeprowadzone we wszystkich gminach i powiatach województwa dało interesujący materiał badawczy i pozwala wyciągnąć wnioski dotyczące kondycji małopolskiej pomocy społecznej. Generalnie należy zauważyć brak wizji pomocy społecznej w województwie. Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej strategia dotycząca polityki społecznej winna być integralną częścią strategii rozwoju województwa, co obecnie nie ma miejsca. Więcej – brak jest jakiegokolwiek strategii wojewódzkiej w tym obszarze – poprzedni program rozwiązywania problemów społecznych w województwie wyznaczał kierunki działania zaledwie do 2006r.

Opracujemy Strategię Polityki Społecznej jako część Strategii Rozwoju Województwa na najbliższy okres programowania

W tym celu podejmiemy następujące działania:

- przygotowanie i przeprowadzenie warsztatów strategicznych z przedstawicielami instytucji pomocy społecznej z poziomu powiatów i województwa (Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, ROPS, Urzędu Marszałkowskiego, służb Wojewody Małopolskiego, organizacji pozarządowych) – organizacja co najmniej jednego warsztatu w każdym z subregionów. Aby takie warsztaty zostały przeprowadzone zgodnie z obowiązującym prawem zaktualizujemy harmonogram prac nad strategią rozwoju województwa, co w myśl ustawy o samorządzie wymaga uchwały Sejmiku.
- zebranie materiałów powarsztatowych i opracowani na ich podstawie odrębnego (ale stanowiącego integralną część Strategii Rozwoju Województwa) dokumentu, którego ostateczny kształt zostanie poddany szerokim konsultacjom; nastąpi prezentacja dokumentu przedstawicielom powiatów i województwa – prezentacja na forum rad powiatów i sejmiku województwa.

Wzmocnimy działania na rzecz rozwoju wsparcia dziennego dla osób starszych i niepełnosprawnych

Rozwój sieci wsparcia środowiskowego jest niezwykle istotny z wielu powodów. Pierwszy i najważniejszy dotyczy poczucia komfortu samych zainteresowanych: mogą pozostać w swoim dotychczasowym środowisku, wśród rodziny

i znajomych. Inwestowanie w tę część polityki społecznej jest także zasadne i pożądanę z powodów ekonomicznych – stacjonarny dom pomocy społecznej jest z zasady droższy niż opieka dzienna. Warto więc zachęcać gminy, by znalazły środki i wspierały organizacje pozarządowe w prowadzeniu opieki środowiskowej. Będziemy wskazywać i promować „dobre praktyki” polskie i zagraniczne, jako źródło inspiracji do działania.

Ciekawym i wartym promocji przykładem wsparcia dziennego są „miejsca odciążeniowe” – miejsca czasowego pobytu dla osób niepełnosprawnych, pozwalające rodzinom, opiekunom na załatwienie swoich spraw czy zwykły odpoczynek. Takie miejsca powstały w Proszowicach na bazie Stacji Opieki Caritas, niestety nie zostały właściwie rozpropagowane w regionie i nie powstało ich więcej. Chcemy też promować tworzenie w gminach przedszkoli integracyjnych dla dzieci specjalnej troski, gdzie poza „stacjonarnym” personelem dyżury mogliby pełnić sami rodzice. Byłoby to jednocześnie miejsce spotkań rodziców, wymiany doświadczeń i informacji.

Zintensyfikujemy działania z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną

Podjmiemy działania na rzecz promocji wartości małżeństwa, rodziny, dziecka oraz prawa człowieka od narodzin do naturalnej śmierci. Poważnym i docenianym przez nas partnerem są organizacje pozarządowe, które stanowią obywatelską odpowiedź na potrzeby wielu rodzin.

Będziemy stawiać na mocniejsze wsparcie rodzicielstwa zastępczego oraz promocję rodzin „zdrowych społecznie”. Liczba dzieci przebywających w domach dziecka powinna być minimalna, zatem rozwój rodzicielstwa zastępczego jest absolutną koniecznością. W myśl obowiązujących przepisów zadanie to spoczywa głównie na powiatach, ale z poziomu województwa takie działania można i należy wspierać.

Duży nacisk należy położyć na promocję opieki zastępczej. Niski stan wiedzy na ten temat można zmienić poprzez szerokie kampanie informacyjno-społeczne realizowane na terenie całego województwa, wykorzystujące wszelkie dostępne media – od gazet do telewizji lokalnych. Jednak, jak chyba w każdej dziedzinie życia najważniejsza jest prewencja – także w przypadku opieki nad dziećmi.

Będziemy równocześnie rozwijać system wspierania rodzin z problemami. Chcemy zapewnić przede wszystkim wsparcie ze strony pracowników społecznych jako osób pierwszego kontaktu (zadaniem województwa jest ich właści-

we przygotowanie metryczne). W każdym ośrodku powinny być zespoły pracujące wyłącznie z rodzinami na zasadzie poradnictwa i pracy socjalnej.

Ważne także (o czym niestety zbyt często się zapomina, koncentrując się na dysfunkcjach) jest pokazywanie i promowanie rodziny zdrowej, dobrze funkcjonującej. Władze Województwa powinny organizować pikniki, spotkania, konkursy, których celem jest promocja rodziny i wartości z nią związanych.

Stworzymy program pomocy społecznej, wspierający gminy w ograniczaniu zjawiska ubóstwa z wykorzystaniem instrumentów ekonomii społecznej

Program będzie rozwinięciem zapisów Strategii. Sięgnijemy przy jego tworzeniu po istniejące już badania przeprowadzone w regionie, do tej pory bardzo słabo wykorzystane.

Skoro, zgodnie z zamysłem ustawodawcy, program pomocy społecznej winien pomagać gminom ograniczać ubóstwo, a jego główną przyczyną jest bezrobocie, kluczowy wydaje się kierunek promowania przedsiębiorstw ekonomii społecznej (centra integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą). Konieczne przy realizacji tego pomysłu będzie wykorzystanie wiedzy wypracowanej w ramach „Akademii Rozwoju Ekonomii Społecznej” – projektu realizowanego w ROPS ze środków POKL.

Pomysły na rodzaj działalności gospodarczej prowadzonej w ramach przedsiębiorstw ekonomii społecznej muszą wynikać z rozeznania lokalnego rynku. Warto połączyć taką działalność z pomocą innym potrzebującym – można np. stworzyć spółdzielnię socjalną, która na zlecenie gminy będzie realizowała usługi opiekuńcze dla starszych mieszkańców miasta (gminy). Jak wynikało z wcześniejszej diagnozy usługi opiekuńcze (zwłaszcza specjalistyczne) nie są realizowane przez wszystkie gminy. Ważnym elementem programu staje się więc promocja działań i prezentacja dobrych przykładów.

Uporządkujemy sposób realizacji zadań z zakresu polityki społecznej

Zamierzamy powierzyć jednej jednostce koordynację realizacji poszczególnych programów celowych: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami

pozarządowymi. Zagwarantujemy w budżecie województwa właściwy poziom środków na realizację wymienionych programów.

Obecnie programy realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz różne departamenty Urzędu Marszałkowskiego. Za realizację programu współpracy z organizacjami pozarządowymi odpowiada Departament Promocji i Turystyki, za realizację zadań na rzecz niepełnosprawnych i osób uzależnionych – Departament Zdrowia i Polityki Społecznej. Szkoły pracowników służb społecznych w regionie znajdują się w gestii Departamentu Edukacji i Sportu.

Poprawimy ewaluację szkoleń dla kadr pomocy społecznej

Ewaluacja szkoleń nie powinna opierać się wyłącznie o ankiety przeprowadzane wśród uczestników kursów i szkoleń. Należy opracować mechanizm sprawdzania czy uzyskaną wiedzę uczestnicy szkoleń mogą i wykorzystują w codziennej pracy. Analiza dotychczasowej tematyki szkoleń wskazuje, że pewne tematy szkoleniowe są „sprawdzone” i zawsze znajdują chętni, by w nich uczestniczyć. Pojawia się pytanie: czy zapotrzebowanie na szkolenia jest aż tak duże, czy też szkolenia nie przynoszą zakładanych rezultatów?

Jesteśmy przekonani, że analiza potrzeb szkoleniowych powinna być bardziej dogłębna, a nie tylko opierać się na corocznym, ankietowym badaniu w ramach bilansu potrzeb w pomocy społecznej. Warto stworzyć sieć trenerów szkoleniowych (zadanie dla województwa – przeszkolić i przygotować do pracy takie osoby), odpowiedzialnych za analizę potrzeb szkoleniowych w gminie, rekrutację oraz system wdrażania i przekazywania innym pracownikom zdobytej wiedzy.

Opracujemy wspólnie z uczelniami i szkołami służb społecznych spójny program edukacji i praktyk dla uczniów oraz studentów

Szkoły, poza nauką teorii, powinny dawać także możliwość sprawdzenia wiedzy w praktyce. Obecnie znalezienie miejsca praktyki zawodowej spoczywa na barkach samych uczniów. Niestety nader często miejsca praktyk wybierane są przypadkowo i nie spełniają właściwej roli, a praktykant jest balastem dla pracowników.

W ramach ustawowo przypisanej samorządowi województwa „organizacji kształcenia, w tym prowadzenia publicznych szkół służb społecznych oraz szkolenia zawodowego kadr pomocy społecznej” powołamy zespół, którego zadaniem będzie opracowanie programu praktyk zawodowych dla uczniów i studentów wraz ze wskazaniem miejsca odbywania takiej praktyki. Dobrze byłoby także,

gdyby kierownicy placówek przyjmujących praktykantów, znaleźli w budżetach (np. w funduszu premiowym) środki dla opiekunów praktykantów, tak jak dzieje się w wielu krajach Europy. Taki system wynagradzania z pewnością przyczyni się do właściwszego wypełniania dodatkowych obowiązków przez opiekunów praktyk.

Stworzymy system wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy realizatorami polityki społecznej w regionie

Nie sposób przecenić znaczenia informacji. Tym bardziej informacja na temat stanu pomocy społecznej powinna bez żadnych przeszkód i przekłamań docierać do wszystkich zainteresowanych. Wydaje się, że rozwiązaniem byłoby utworzenie sieci wymiany informacji: stałego forum kierowników gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz szefów Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z danego powiatu

Pomiędzy spotkaniami ważniejsze informacje powinny być przekazywane za pośrednictwem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

Rolnictwo i obszary wiejskie

Trwałe podstawy rozwoju

W Województwie Małopolskim mieszka blisko 166 tys. ludności wiejskiej, gęstość zaludnienia obszarów wiejskich jest najwyższa w kraju (124 osoby na km²). Na małopolskiej wsi koncentruje się wiele niekorzystnych zjawisk, którym towarzyszą problemy gospodarcze i społeczne. Mamy pomysły w jaki sposób rozwiązywać te problemy.

Małopolska charakteryzuje się trudnymi warunkami dla rozwoju rolnictwa jako wiodącej funkcji gospodarczej na obszarach wiejskich. Przesądzają o tym przede wszystkim najmniejsza w kraju średnia powierzchnia gospodarstw (3,4 ha, Polska – 9,9 ha) oraz największa liczba zatrudnionych na 100 ha UR (53 osoby, Polska – 23 osoby).

Konsekwencją tego zjawiska jest bardzo niska wydajność pracy determinowana przez wysoką liczbę zatrudnionych na 100 ha w gospodarstwach rolnych (Małopolska – 60 zatrud./100 ha, Polska – 27,5 zatrud./100 ha).

Przeciętne gospodarstwo w regionie złożone jest z kilku do kilkunastu odrębnych działek. To powoduje niejednorodność upraw, a przez to utrudnienia

w zbycie płodów rolnych. W strefie środkowej Województwa Małopolskiego pogłębia się rozdrobnienie działek na cele budowlane, efekt koncentracji ziemi (w wyniku scaleń) jest znikomy. 99,9% to gospodarstwa indywidualne. W Małopolsce dominuje ekstensywny sposób prowadzenia gospodarki rolnej, ma to związek zarówno z rozdrobnieniem gospodarstw, jak i naturalnymi uwarunkowaniami (krótka wegetacja, teren górzasty).

Będziemy wspierać zrównoważony rozwój terenów wiejskich

Kierunki rozwoju małopolskich obszarów wiejskich, z uwagi na istnienie negatywnych uwarunkowań w zakresie samej produkcji rolnej, winny zmierzać do zapewnienia zrównoważonego rozwoju – zarówno społecznego jak i gospodarczego.

Konieczne są następujące działania:

■ Zapewnienie mieszkańcom wsi szerszego dostępu do usług publicznych, również poprzez tworzenie infrastruktury lokalnej.

Na podstawie informacji od samorządów lokalnych celowym jest wyznaczenie obszarów/ miejscowości o niedostatecznym dostępie do podstawowych usług publicznych. Kierując się kryterium powszechnej dostępności oraz niskiej jakości usług świadczonych przez jednostki administracji publicznej należy wyznaczyć obszary wymagające wsparcia. Utworzona w ten sposób lista stanowić będzie podstawę konkretnego ukierunkowania przez Samorząd Województwa Małopolskiego strumienia finansowego na poprawę jakości i dostępności usług publicznych dla mieszkańców obszarów wiejskich. Dotyczy to w szczególności domeny usług społecznych: ochrony zdrowia, opieki społecznej i bezpieczeństwa publicznego oraz usług technicznych: transportu i infrastruktury, zaopatrzenia w wodę i kanalizację.

■ Wdrożenie działań na rzecz edukacji, w tym zwiększenia odsetka osób korzystających z Internetu oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym

Konieczne jest takie ustalenie priorytetów komponentu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL), wdrażanego przez Samorząd Województwa Małopolskiego, aby możliwa stała się realizacja licznych projektów z zakresu szkolnictwa. Najważniejszym elementem polityki edukacyjnej w kontekście wsi powinno stać się dążenie do zmniejszenia nierówności w dostępie do edukacji przedszkolnej, występującej pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi i niewielkimi gminami wiejskimi oraz systemowego upowszechnienia dostępności do Internetu jako współczesnego narzędzia poszukiwania informacji.

■ **Tworzenie lokalnych miejsc pracy dla ludności wiejskiej**

Niezbędne działanie to aktywizacja ludności wiejskiej do podejmowania na bazie małych niedochodowych gospodarstw działalności okołorolniczej, w tym agroturystyki i produkcji biopaliw. Samorząd Województwa posiada szerokie możliwości upowszechniania wiedzy wśród rolników o sposobach poprawy dochodowości gospodarstw wiejskich poprzez reorientację profilu gospodarstw. Możliwości te zawierają zarówno w działaniach edukacyjno – informacyjnych prowadzonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, jak również w zadaniach realizowanych przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach jako jednostki organizacyjnej Samorządu Województwa.

Celowym wydaje się upowszechnienie wśród rolników, których głównym źródłem utrzymania jest niskodochodowe gospodarstwo rolne, informacji o posiadanym potencjale i sposobach jego wykorzystania. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich wdrażany przez Samorząd Województwa pozwala na finansowanie działań na rzecz tworzenia lokalnych miejsc pracy dla ludności wiejskiej. Jest zatem realnym narzędziem intensyfikacji zatrudnienia poza sektorem rolniczym.

■ **Rozwój potencjału produkcyjnego obszarów cennych rolniczo poprzez wsparcie tworzenia grup producentów rolnych oraz popieranie specjalizacji rolnictwa**

Samorząd na szczeblu regionu w oparciu o partnerstwo z Agencją Rynku Rolnego, wdrażając zadania z zakresu promocji żywności wysokiej jakości, powinien przyjąć rolę koordynatora działań aktywizujących społeczność rolnicze do tworzenia grup producentów. Priorytet ten łączy się z ochroną pejzażu przyrodniczego wsi, realizowaną poprzez wsparcie ekstensywnego rolnictwa i edukację ekologiczną ludności wiejskiej. Wspieranie tradycyjnego typu gospodarki rolnej umożliwia utrzymanie cennych krajobrazów rolniczych, jak również zachowanie miejscowych odmian roślin uprawnych oraz lokalnych ras zwierząt gospodarskich. Wypas ekologiczny stad rodzimych ras bydła, owiec i koni przyczynia się do zagospodarowania obszarów półnaturalnych, licznie występujących w regionie. Sprzyjać temu będzie wdrożenie wojewódzkiego, systemowego programu mającego na celu zachowanie rodzimych ras, a także dofinansowanie wypasu kulturowego na cennych przyrodniczo obszarach.

■ **Konserwacja małopolskich zasobów przyrodniczych oraz krajobrazowych jako rezerwuaru różnorodności biologicznej i potencjału turystycznego.**

Zabudowa wiejska w Małopolsce jest z reguły rozproszona i z tej racji należałoby większy nacisk położyć na budowę indywidualnych oczyszczalni ścieków,

zdecydowanie tańszych niż budowa tradycyjnych kolektorów. Przyczyni się to w zdecydowany sposób do ochrony zasobów wodnych i gleb. W odniesieniu do gospodarki ściekowej Samorząd Województwa Małopolskiego powinien koncentrować działania (wdrażanie PROW) na zwiększaniu liczby gospodarstw korzystających z oczyszczalni (obecnie to zaledwie połowa gospodarstw). Niechlubna jest pozycja Małopolski w kontekście gospodarki wodno – ściekowej, gdzie zaledwie 80 % terenów zaopatrywanych jest w wodę (16 miejsce w kraju).

Tegoroczne powodzie, które nawiedziły Małopolskę, wyraźnie wykazały niemoc w tym zakresie. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, będący agendą rządową, jest instytucją niedofinansowaną od lat i zarządzaną w sposób zachowawczy. W kreowaniu polityki regionu w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi należy wpływać na mentalność decydentów, aby intensyfikowane były działania prewencyjne w zakresie powodzi – nie tylko organizacyjnie, lecz przede wszystkim finansowo.

■ **Popularyzacja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych – rozwój technologii związanych z wykorzystaniem biomasy pochodzącej z rolnictwa Małopolski**

Polityka ekologiczna Województwa Małopolskiego zarysowana w podstawowych dokumentach strategicznych i planistycznych winna przewidywać zarówno wsparcie rozwoju upraw roślin energetycznych, jak ich zwiększenie wykorzystywania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii. Ważnym działaniem Samorządu Województwa, służącym zwiększeniu zainteresowania wykorzystaniem niekonwencjonalnych źródeł energii, powinna stać się popularyzacja dobrych praktyk oraz kierowanie środków finansowych (PROW, MRPO) w zakresie wytwarzania i dystrybucji OZE.

Skutecznym narzędziem służącym zwiększeniu skali wykorzystania alternatywnych źródeł energii jest aktywizowanie gmin o charakterze rolniczym jako potencjalnych beneficjentów pomocy finansowej, przeznaczonej na realizację konkretnych projektów.

Stworzymy kompleksowy plan wsparcia małopolskiego rolnictwa z wykorzystaniem środków unijnych

Instrumenty służące rozwojowi obszarów wiejskich, wykorzystujące środki pomocowe UE – ze Wspólnej Polityki Rolnej i z programów operacyjnych – powinny służyć unowocześnieniu wsi jako miejsca prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej, jak również miejsca zamieszkania. Ważne jest także ograniczanie

zjawiska peryferyjności poprzez tworzenie infrastruktury transportowej i zawodowej ludności wiejskiej.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) – to ważny instrument pomocny w rozwoju obszarów wiejskich, jednakże z uwagi na zapisy rozporządzeń wspólnotowych 1698/2005 i 1083/2006 oraz ustaleń dotyczących linii demarkacyjnej pomiędzy obszarami interwencji NSRO i PROW 2007-2013 nie obejmuje wszystkich działań koniecznych do modernizacji małopolskiej wsi.

Budżet Programu wynosi ponad 17 mld euro, z czego wkład Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich stanowi ponad 13 mld euro. Na dofinansowanie inwestycji realizowanych w ramach 7 działań, których wdrażanie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi powierzył Samorządom Województw, zarezerwowane zostało niemalże 3,5 mld euro. Małopolska otrzymała ok. 272 mln euro.

Postawimy na promocję produktów tradycyjnych

Ogromną szansą na rozwój obszarów wiejskich jest promowanie produktów tradycyjnych, by niektóre z nich stały się w przyszłości produktami regionalnymi. Stanowią one skuteczne narzędzie marketingowe służące do zwrócenia uwagi na poszczególne regiony europejskie i bogactwo ich kuchni oraz tradycji. Narzędzia takie przyczyniają się do podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu i wpisują w świadomość społeczną nazwy poszczególnych produktów, kojarząc je z określonymi geograficznie miejscami.

Na prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa ogólnopolskiej liście produktów regionalnych znajduje się 39 produktów z terenu Małopolski. Na krótkiej liście produktów z Polski, które skutecznie zakończyły starania o wpisanie europejską listę oznaczeń tradycyjnych produktów rolnych i środków spożywczych, stosowanych w Unii Europejskiej od 1992 roku w zakresie Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP), Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG) lub Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS) znajdują się aż trzy produkty z Małopolski – bryndza podhalańska, oscypek i redykołka.

Mimo ogromnego potencjału regionu w tej dziedzinie, zaangażowanie władz samorządowych we wsparcie producentów produktów regionalnych i lokalnych jest niewystarczające. Promocja regionu oparta na jego kulinarnym dziedzictwie wypada słabo nawet w porównaniu z innymi regionami kraju, jak Wielkopolska czy Warmia

i Mazury. Małopolska nie wykorzystuje ogromnego potencjału na polu, na którym inni zaczęli dostrzegać szerokie możliwości promocji marki regionalnej i szansę dla rozwoju obszarów wiejskich.

Jednym z najgłośniejszych odkryć ostatniej edycji największych na świecie targów żywności ekologicznej i produktów Slowfood w Turynie – był małopolski oscypek. To ser, którego technologii wytwarzania w połączeniu z historią i cenionymi przez smakoszy walorami nie można porównać z żadnym produktem na świecie. Przy odpowiedniej promocji i wsparciu wytwórców może on stać się jednym z filarów ekonomii rolnej mikroregionu, w którym jest wytwarzany.

Produkcja i sprzedaż wysokiej jakości produktów z grupy TREL (tradycyjne, regionalne, ekologiczne i lokalne) stanowi szansę rozwoju dla rolnictwa w regionie. Produkty te zyskują coraz większe uznanie konsumentów na świecie, a w ostatnich latach również w Polsce. Ich sprzedaż najczęściej odbywa się poza dominującymi sieciami handlowymi i przy pominięciu szeregu pośredników. Sprawia to, że większa część dochodu trafia bezpośrednio do kieszeni rolnika lub lokalnego wytwórcy.

Ekologiczne i krajoznawcze walory regionu wspierają również możliwość rozwoju regionalnej turystyki kulinarnej – gałęzi turystyki rozwijającej się na całym świecie, opartej na regionalnej kuchni, produktach z grupy TREL oraz dobrze rozwiniętej sieci gospodarstw agroturystycznych. Dalsze rozwijanie tego typu usług na terenach rolniczych stanowi kolejną szansę rozwoju terenów wiejskich i poprawy ich sytuacji ekonomicznej.

Bezpieczeństwo publiczne

Współpraca na rzecz bezpieczeństwa

Sprawą najwyższej wagi, ze względu na skalę występujących w Małopolsce zjawisk powodziowych i aktywności osuwiskowej w południowej części Województwa Małopolskiego, jest zaangażowanie samorządu regionalnego oraz samorządów lokalnych w budowę koncepcji i utworzenie Zintegrowanego Centrum Informacji Kryzysowej.

Kluczową rolę odgrywa w tej sprawie – ze względu na kompetencje związane z bezpieczeństwem i nadzorem nad systemem ratownictwa medycznego w regionie – Wojewoda Małopolski.

Próba integracji służb na wypadek zdarzeń losowych było powołanie przez Wojewodę Małopolskiego kilka lat temu Wojewódzkiego Centrum Koordynacji Ratownictwa Medycznego (WCKRM), działającego na bazie Wojewódzkiej Komendy Straży Pożarnej w Krakowie.

Projekt „Małopolskie Zintegrowane Centrum Informacji Kryzysowej”

Stan docelowy i idea Centrum polega na stworzeniu w naszym regionie miejsca, w którym skomasowane będą tzw. „końcówki informacyjne” systemów informacji znajdujących się w dyspozycji różnego typu służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w regionie. Tak zintegrowana informacja byłaby później przekazywana do głównego sztabu (sztabów kryzysowych) i wspierała procesy podejmowania decyzji.

Chcemy aktywnie włączyć (w miarę kompetencji i możliwości) struktury Samorządu Województwa w realizację powyższych działań.

W naszej koncepcji rola Zintegrowanego Centrum Informacji Kryzysowej nie ograniczałaby się wyłącznie do kwestii związanych z zagrożeniami powodziowymi, ale również do innych zjawisk kryzysowych w regionie, takich chociażby jak katastrofy komunikacyjne, budowlane, chemiczne, osuwiskowe itp.

W przypadku wystąpienia zjawisk kryzysowych, kluczowym czynnikiem decydującym o poziomie bezpieczeństwa mieszkańców Małopolski jest szybkość i precyzja przekazywania informacji o zagrożeniu. Dlatego chcemy w oparciu o Zintegrowane Centrum doprowadzić do budowy, w porozumieniu z przedstawicielami mediów elektronicznych (zarówno krajowych jak i regionalnych), systemu przekazywania zbiorczej informacji kryzysowej dla mieszkańców zagrożonych terenów. W naszej koncepcji kompleksowa informacja o nagłym wystąpieniu zagrożenia oraz sposobach przeciwdziałania byłaby przygotowywana w Centrum i przekazywana do mediów w celu przekazania opinii publicznej.

Projekt „Wsparcie służb porządkowych i ratowniczych w Małopolsce”

Należy podkreślić również ważną rolę, jaką odgrywają organizacje pozarządowe przy wspieraniu systemu ratownictwa medycznego. Dlatego chcemy powrócić do zaniechanego projektu wsparcia OSP, TOPR, GOPR, WOPR i innych typów jednostek ratowniczych w drobny sprzęt ze środków budżetowych województwa. Co prawda województwo realizuje program „Małopol-

skie Remizy”, ale program ten, ze względu na skalę potrzeb, uznajemy za niewystarczający.

Dodatkowo chcemy również brać aktywny udział w finansowaniu lub dofinansowaniu działań o charakterze inwestycyjnym, takich jak zakup i modernizacja (zgodnie z zapisami Ustawy o ratownictwie medycznym):

- specjalistycznych środków transportu oraz ich niezbędnego wyposażenia dla zespołów ratownictwa medycznego;
- wyposażenia w niezbędny sprzęt medyczny dla szpitalnych oddziałów ratunkowych;
- sprzętu komputerowego i środków łączności dla stanowisk pracy dyspozytorów medycznych

Projekt „Edukacja dla życia”

Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa polega nie tylko na sprawnym współdziałaniu służb i instytucji za nie odpowiedzialnych.

Chcemy współuczestniczyć w budowie programów szkoleń i doskonalenia umiejętności ratowniczych adresowanych nie tylko do uczestników systemu ratownictwa medycznego, ale również do możliwie najszerszej grupy mieszkańców Małopolski ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej.

Należy zauważyć, że w Ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym uwzględniono realizację zajęć przez nauczycieli w zakresie edukacji szkolnej, finansowaną w ramach części oświatowej subwencji ogólnej dla organów prowadzących szkoły. Może to znacząco przyczynić się do wzmocnienia umiejętności zachowania się w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia. Uważamy za konieczne wspieranie finansowe takiej aktywności.

Będziemy wspierać usprawnianie działań na rzecz bezpieczeństwa przeciwpowodziowego

Kwestiami związanymi z ochroną przeciwpowodziową zajmują się na terenie województwa zarówno instytucje administracji centralnej, jak i Samorządu Wojewódzkiego. W gestii Samorządu pozostaje Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, realizujący zadania w stosunku do wód nie podlegających zarządzaniu przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej (RZGW), państwowej jednostki budżetowej utworzonej dla realizacji zadań z zakresu gospodarowania wodami. Jeśli dodamy do tego 22 powiaty oraz 182 gminy (ok. 90% miało do czynienia skutkami powodzi w ciągu ostatnich 10 lat!), które wśród zadań własnych mają również zapisaną ochronę przeciwpowodziową,

widzimy potencjalny chaos decyzyjny i kompetencyjny w sytuacjach zagrożenia powodzią.

Aby dobitnie wskazać rangę problemu z którym musimy się zmierzyć warto przypomnieć wielkość strat popowodziowych poniesionych przez samorzady z obszaru Województwa Małopolskiego, która przekroczyła w 2010 roku 1 mld zł (dane bez szacunków dotyczących strat osób przedsiębiorstw prywatnych).

Dlatego chcemy skoncentrować nasze wysiłki na:

- **określeniu głównych kierunków działań inwestycyjnych (remont wałów istniejących, budowa nowych, mała retencja itd.) wraz z kosztami i planowanym czasem realizacji**

Chcemy przedstawić mieszkańcom Małopolski oraz wszystkim osobom i podmiotom zaangażowanym w proces ochrony przeciwpowodziowej całościowy obraz sytuacji w Małopolsce. Chcemy, aby powyższa diagnoza była pomocna w podejmowaniu decyzji skutkujących ograniczeniem ryzyka wystąpienia powodzi w najbardziej zagrożonych rejonach województwa.

- **uporządkowaniu chaosu zarządczego**

Równocześnie z analizami dotyczącymi stanu i kierunków inwestycji w infrastrukturę przeciwpowodziową, widzimy konieczność wpływania na Parlamentarzystów w celu podejmowania działań legislacyjnych, porządkujących odpowiedzialność zarządczą za wały przeciwpowodziowe. Chcemy jasnych wskazań, bez rozmywania odpowiedzialności, co do kwestii związanych z utrzymaniem i budową wałów przeciwpowodziowych. Powódź nie dba o to kto jest właścicielem danego odcinka wału, który właśnie został przerwany. Musimy unikać sytuacji, w których mogłyby powtarzać się spory, jakie miały miejsce w czasie ostatnich powodzi, dotyczące odpowiedzialności za utrzymanie konkretnego odcinka wału przeciwpowodziowego na terenie Krakowa.

- **współpracy z rządem**

Nawet najlepsze plany dotyczące budowy, remontów i zarządzania infrastrukturą przeciwpowodziową wymagają odpowiednich zabezpieczeń finansowych. Jest oczywiste, że całość nakładów niezbędnych do poniesienia w tym zakresie wielokrotnie przekracza możliwości małopolskich samorządów. Dlatego też widzimy potrzebę współpracy z Wojewodą Małopolskim i MSWiA przy realizacji „Programu Ochrony Dorzecza Górnej Wisły”. Chcemy w ramach powyższej współpracy możliwie dokładnie określić czas i warunki realizacji kluczowych dla bezpieczeństwa przeciwpowodziowego regionu inwestycji.

Turystyka i rekreacja

Turystyka w woj. małopolskim – zarys aktualnego stanu

Województwo małopolskie należy do grona najatrakcyjniejszych regionów turystycznych w Polsce. Posiada niezwykle bogate – punktu widzenia Polski i Europy – walory kulturowe i przyrodnicze. Kraków, w tym Wawel i Rynek Główny jest unikalną atrakcją turystyczną na skalę światową.

Według ostatnich danych (z 2009 r.) do województwa przyjechało blisko 11 mln odwiedzających krajowych i zagranicznych, w tym ponad 8,5 mln turystów. Co w porównaniu z poprzednimi latami świadczy o niewielkim wzroście przyjazdów turystów, a spadku odwiedzających jednodniowych¹.

■ Największymi ośrodkami recepcji turystycznej w woj. małopolskim są: Kraków, Oświęcim (tu: dawny obóz hitlerowski Auschwitz-Birkenau), Zakopane z Tatrami i Wieliczka (kopalnia soli). W ostatnim okresie na popularności zyskała Krynica Zdrój i Ojców wraz z obszarem Parku Narodowego. Duży a słabo wykorzystany potencjał to obszary: Beskidu Niskiego, Jury Krakowsko – Częstochowskiej, Beskidu Sądeckiego oraz Pogórzy m.in. Wielickiego, Wiśnickiego czy Tarnowskiego.

Do poszczególnych destynacji turystycznych regionu przyjeżdżają głównie osoby zamieszkałe w samym woj. małopolskim oraz kolejno województwach: śląskim, mazowieckim i podkarpackim. Z zagranicy są to kolejno osoby z: Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji, USA, Włoch i Hiszpanii. Goście odwiedzający woj. małopolskie przyjeżdżają tu głównie w celach: wypoczynku, zwiedzania zabytków, odwiedzin krewnych i znajomych, zdrowotnych, uprawiania aktywnych form wypoczynku i w celach religijnych.

■ Kraków na tle całego województwa jest destynacją dominującą. W 2009 r. miasto odwiedziło ponad 7 mln gości, z czego blisko 6 mln stanowili turyści. W porównaniu z poprzednimi latami należy zwrócić uwagę na zesztoroczny lekki spadek ruchu turystycznego przyjazdowego do miasta. Do Krakowa przyjeżdżają głównie osoby z tych samych województw co w przy-

¹ *Odwiedzający krajowy i zagraniczny to: turysta (korzystający z bazy noclegowej w danej destynacji turystycznej) i odwiedzający jednodniowy (nie korzystający z bazy noclegowej w danej destynacji). Wszystkie dane za: Borkowski K., Grabiński T., Mazanek L., Seweryn R., Wilkońska A., Ruch turystyczny w Małopolsce w 2009 roku, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków 2009, s. 37 i nn. Badania wykonane na zamówienie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.*

padku całego województwa małopolskiego (także ta sama kolejność). Dotyczy to również struktury przyjazdów gości zagranicznych przy czym nieco inna jest kolejność – najwięcej kolejno gości było z: Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji, Włoch, USA i Hiszpanii. Są też widoczne różnice w celach przyjazdu. Kolejno są to: zwiedzanie zabytków, wypoczynek, odwiedziny krewnych i znajomych, cel religijny i sprawy służbowe².

Przestrzeń turystyczna

1. Dostępność komunikacyjna

Dobra dostępność komunikacyjna obszarów i atrakcji turystycznych jest podstawowym i najważniejszym elementem związanym z ruchem turystycznym. Woj. małopolskie ma dobre powiązania komunikacyjne z resztą kraju (również przejścia graniczne), jednakże system wewnętrznej sieci, zwłaszcza dróg jest niezadowalający. Wiele do życzenia pozostawia zwłaszcza system transportu kolejowego oraz jakość świadczonych usług i stan taboru. Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jan Pawła II w Krakowie – Balicach ma ograniczone możliwości rozwoju, jednakże nie osiągnięto jeszcze maksymalnych parametrów portu.

DZIAŁANIA

- budowa zintegrowanego systemu komunikacji, z uwzględnieniem powiązań pomiędzy różnymi środkami transportu (ważne żeby miało to odzwierciedlenie na głównym portalu informacyjno-turystycznym województwa);
- rozbudowa lotniska w Balicach o nowy terminal, zintegrowanie systemów obsługi i infrastruktury portowej oraz „dociągnięcie” torów kolejowych do poszczególnych terminali (inwestycja zaplanowana przez PKP do realizacji do 2012 r.);
- poprawa jakości transportu kolejowego, zintegrowanie rozkładów jazdy pociągów z punktu widzenia potrzeb turystów (m.in. pociągi dalekobieżne zgrane z rozpoczęciem doby hotelowej);
- zadbanie o oznakowanie turystyczne dróg, w tym zwłaszcza nowobudowanej autostrady A4 do Tarnowa;
- jasny i czytelny system informacji o remontach dróg w głównych węzłach komunikacyjnych, tekst – jeżeli jest – to pisany również w języku angielskim;

² Wszystkie dane za: Borkowski K., Grabiński T., Mazanek L., Seweryn R., Wilkońska A., *Ruch turystyczny w Krakowie w 2009 roku*, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków 2009, s. 37 i nn. Badania wykonane na zamówienie Urzędu Miasta Krakowa.

- kompleksowe i systemowe rozwiązanie problemu połączenia drogowego do Zakopanego (w Tatry i na Podhale) – wąskie gardło, duże zanieczyszczenie środowiska naturalnego;
- system transportu w poszczególnych miastach regionu powinien być jasny i czytelny oraz uwzględniać podstawową informację turystyczną (problem nie dotyczy Krakowa);
- budowa zintegrowanego systemu transportu rowerowego – obecnie stosowane są różnorodne oznakowania (zalecany jest system PTTK i Fundacji Partnerstwo dla Środowiska), połączenie w jedną sieć różnych tras, w tym EUROVELO i ich promocja.

2. Zrównoważony rozwój turystyki

Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego i jego zachowanie dla przyszłych pokoleń jest obecnie jednym z podstawowych i najpilniejszych działań z punktu widzenia nie tylko turystyki. Po pierwsze trzeba wypracować wieloletni plan działania i konsekwentnie go realizować, a po drugie prowadzić z tym związany aktywny PR. Brak reakcji i podejmowania działań w tym kierunku, spowoduje w niedługim czasie odpływ turystów z obszarów wybieranych z punktu widzenia walorów środowiskowych, szczególnie dotyczy to Zakopanego i Podhala oraz m.in. Krynicy Zdrój. W turystyce jako dziedzinie związanej z wypoczynkiem, najnowsze trendy dot. zdrowego trybu życia powodują, że turyści zaczynają znacznie bardziej zwracać uwagę na jakość i ogólną dbałość o środowisko naturalne. Do określenia stanu równowagi pomiędzy obszarem przyjmującym turystę a turystą, potrzebne są studia obejmujące przede wszystkim zdefiniowanie pojemności turystycznej danego obszaru i rozkład strumieni(-a) ruchu turystycznego. W tym przypadku zauważalna jest szczególna rola województwa, jako podmiotu który zarządza całym regionem (punkt widzenia ogółu zjawiska).

DZIAŁANIA

- zwrócenie uwagi w prowadzonej polityce turystycznej na zrównoważony rozwój turystyki. Odpowiednie zapisy i działania, których podstawą powinno być określenie sytuacji równowagi w środowisku przyrodniczym i kulturowym, powinny się znaleźć w dokumentach strategicznych zarówno regionalnych, jak również lokalnych. Z praktyki wiadomo, że sam zapis nic nie zmienia – konieczne jest tutaj wskazanie konkretnych instrumentów działań przywracających i zachowujących tą równowagę. Takie zapisy powinny być poprzedzone szerokimi pracami inwentaryzacyjnymi (określenie punktu wyjścia), waloryzującymi środowisko, a dopiero kolejno planistycznymi (określenie punktu, który chcemy osiągnąć i jakimi metodami);

- wsparcie dla inicjatyw lokalnych podejmowanych na rzecz zrównoważonej turystyki, w tym oferta i działania proekologiczne. Tutaj należy wypromować działania, które już są podejmowane w tym zakresie (np. program „Czysta Turystyka” koordynowany przez krakowską Fundację Partnerstwo dla Środowiska);
- szczególnie istotną rolę należy przypisać działaniom mającym na celu ochronę i estetykę krajobrazu. Tutaj należy wspierać i promować najlepsze rozwiązania związane z ograniczeniem, bądź wysokimi wymaganiami co do parametrów technicznych i jakości outdoor’u (reklama zewnętrzna, zwłaszcza billboardy) w centrach historycznych, turystycznych miast i miasteczek małopolskich (np. Krupówki, ul. Krakowska w Tarnowie). Poza regulacjami dot. reklam należy pamiętać o małej architekturze i innych elementach przestrzeni i jej krajobrazu.

3. Zagospodarowanie turystyczne

W woj. małopolskim, jak pokazują ostatnie nabory wniosków o dotację do MRPO, jest bardzo duże zainteresowanie rozbudową bazy noclegowej (program nie obejmował w tym punkcie Krakowa). Po ilości i jakości projektów należy się w najbliższych latach spodziewać dużej, pozytywnej zmiany w tym zakresie. Inwestorzy byli zobligowani do wykazania się myśleniem pro marketingowym, co dobrze wróży na przyszłość. Jednakże pozostała część bazy, składająca się na infrastrukturę turystyczną i około turystyczną, która wymaga aktywnych działań. Szczególnie należy tutaj zwrócić uwagę na rozwój gastronomii, rozbudowę systemu parkingów (w tym toalet publicznych), obiektów sportowo – rekreacyjnych i innych związanych z funkcjami turystycznymi.

DZIAŁANIA

- budowa na terenie województwa (w tym szczególnie w Krakowie) dużych obiektów o charakterze sportowo – rekreacyjno – koncertowo – konferencyjno – targowych. Aby sprostać współczesnej konkurencji muszą to być obiekty wielkopowierzchniowe, wielofunkcyjne i o standardach co najmniej europejskich. Chodzi tu o infrastrukturę, która pozwoli na przyciągnięcie do regionu największych sław (np. na duże, międzynarodowe kongresy) czy rozgrywanie zawodów na poziomie co najmniej Mistrzostw Europy;
- najczęściej sygnalizowanym powodem braku bądź zaniechania działań w zakresie inwestycji, nie tylko zresztą związanych z branżą turystyczną – są utrudnienia i wydłużony proces uzyskania pozwoleń na inwestycje, bądź niedostateczne informacje z punktu widzenia podejmowania decyzji

o opłacalności inwestycji. W tym ostatnim przypadku, patrząc przez pryzmat turystyki, nie jest źle tylko w przypadku Krakowa, który ma i prowadzi szczegółowe badania i analizy, w reszcie województwa (nie liczonego jako ogólna całość tylko poszczególne części) jest różnie, ale np. Zakopane nie zleca czy wykonuje szczegółowych, systematycznych, corocznych badań własnego rynku turystycznego;

- na terenie województwa znajduje się duża ilość wyznakowanych pieszych (głównie górskich) tras turystycznych i trochę rowerowych, przy czym bardzo mało kajakowych (lub innych wodnych), narciarskich (zwłaszcza chodzi o narciarstwo biegowe), konnych itd. Problem nie tkwi w samej konieczności wyznakowania tych tras, a w ich powiązaniu w sieci – w logiczny, jasny i czytelny dla turysty system (np. zastrzeżenia budzi tutaj system tras i ich czytelność związanych ze Szlakiem Architektury Drewnianej). Jedyną zauważalną spójność jest w szlakach pieszych znakowanych przez PTTK, natomiast pozostałe trasy są bardzo często wytyczane niepoprawnie (np. nie ma powiązań początku i końca trasy z węzłami komunikacyjnymi – kwestia dostępności turystycznej). Należy także zwrócić uwagę o czym zapominają zwłaszcza urzędnicy, że szlak to produkt turystyczny, z którym musi być, poza oznakowaniem – ściśle powiązana baza noclegowa, gastronomiczna, parkingi, toalety itd. Bardzo często także zapomina się o takich podstawowych rzeczach jak jednolitość i czytelność oznakowania i przebiegu szlaków turystycznych.

Marketing

1. Produkt turystyczny, marka

Współczesny rynek – zwłaszcza turystyczny – wymaga zorientowania się na marketing (tzw. orientacja marketingowa), co oznacza świadome, planowe i konsekwentne dążenie do osiągnięcia zysków, ale poprzez zaspokojenie potrzeb klienta, w tym przypadku turysty. W ramach funduszy MRPO odbyły się nabory związane z rozbudową produktu turystycznego województwa. Zainteresowanie było spore, co dobrze rokuje na przyszłość, zwłaszcza w kontekście wymagań, jakie przy tej okazji stawiano, związanych z rozbudowanymi, złożonymi, ponadlokalnymi produktami turystycznymi. Dużo się mówi i pisze o markach, natomiast widoczne jest tutaj duże niezrozumienie i niedocenianie istoty produktów markowych. Podstawowy problem związany z ich budowaniem tkwi w tym, że jest to kolejny krok na drodze rozwoju produktu, który wymaga wieloletnich (co najmniej ok. 8-10 lat), konsekwentnych, przemyślanych działań promocyjnych,

ale – co należy podkreślić – popartych stałą pracą nad poprawą jakości i satysfakcji klienta z produktu turystycznego.

DZIAŁANIA

- pobudzanie, zwłaszcza środowiska lokalnego do tworzenia atrakcyjnych dla współczesnego turysty, zróżnicowanych, wysokiej jakości produktów turystycznych. Współczesne trendy na rynku turystycznym (jak również działania konkurencji!) pokazują, że musimy tworzyć nowe, innowacyjne kompleksowe, złożone produkty turystyczne, tak aby przynosiły one wartość dodaną dla lokalnej i regionalnej gospodarki turystycznej. Problemem współczesnego rynku turystycznego jest zbyt duży natłok informacji, który w przypadku produktu stawia duże wymagania w zakresie konieczność sieciowania produktów, czyli wzajemnych powiązań i różnych ich konfiguracji (zwłaszcza dot. to Internetu i głównego portalu turystycznego województwa). Konieczne jest też zwrócenie uwagi na umiejętne wykorzystanie potencjału turystycznego i tendencji rozwojowych pojawiających się na światowym rynku turystycznym;
- w przypadku produktu należy szczególnie podkreślić konieczność indywidualnego podejścia do klienta i jego potrzeb, choć współczesne prawa ekonomii (i zbyt duży natłok informacji) każą nam tego klienta grupować w segmenty, czyli grupy ludzi o wspólnych cechach, które ujawniają podobny popyt. Tutaj ważna jest w województwie aktywizacja nowych lub dotychczas niszowych segmentów rynku, ale wymaga to zmiany w podejściu do produktu turystycznego i niejednokrotnie rozbudowę odpowiedniej infrastruktury turystycznej;
- kreowanie pomysłów na wydłużenie sezonu turystycznego (przykład specjalnego programu hiszpańskiego, dotowanego ze środków publicznych, skierowanego do polskich seniorów, a mającego na celu przyciągnięcie i wzmocnienie ruchu turystycznego poza głównym sezonem turystycznym);
- tworzenie ogólnoregionalnych kart turystycznych (w tym m.in. muzealnych), w tym jak pokazuje przypadek Krakowa – ich promocja bez względu na to czy zarządza nimi prywatna czy inna niż urząd instytucja. Problem ten (związany ze środkami publicznymi) można rozwiązać w ramach programów wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- w przypadku woj. małopolskiego, który ma przyjęte kierunki rozwoju turystyki do 2013 roku³, z punktu widzenia produktu turystycznego, w tym markowego – należy zwrócić uwagę, aby po prostu je realizować. Przy

³ *Kierunki rozwoju turystyki dla województwa małopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2008, www.malopolskie.pl.*

czym przywołany dokument nie określił harmonogramu działań – stąd rozmywa się gdzieś zarówno realizacja, jak i odpowiedzialność za podejmowane działania.

Wśród wiodących dla woj. małopolskiego form turystyki należy wymienić (jest to wersja zmodyfikowana w stosunku do zamieszczonej w Kierunkach):

Formy turystyki z punktu widzenia motywacji:

- turystyka kulturowa,
- turystyka religijna,
- aktywne formy wypoczynku, w tym turystyka kwalifikowana,
- turystyka konferencyjna, szkoleniowa i motywacyjna,
- turystyka na obszarach wiejskich, w tym agroturystyka, ekoturystyka,
- turystyka hobbystyczna i specjalnych zainteresowań, tzw. niszowa,
- turystyka rozrywkowa,
- turystyka zdrowotna,
- turystyka wypoczynkowa,
- turystyka zakupowa (tzw. ang. shopping).

Formy turystyki z punktu widzenia aspektów społecznych:

- turystyka niepełnosprawnych,
- turystyka rodzinna,
- turystyka dzieci i młodzieży,
- turystyka studencka,
- turystyka seniorów,
- turystyka singli,
- turystyka nowożeńców.

Kilka uwag do wybranych form:

Turystyka kulturowa

- rozwój oferty dużych, międzynarodowych, unikalnych, konkurencyjnych wydarzeń kulturalnych, czyli takich których nie ma gdzie indziej, o dużym potencjale rozgłosu, tak aby celem przyjazdu turysty do regionu było wydarzenie kulturalne (musi być znaczące);
- powiązanie tradycji z nowoczesnym, atrakcyjnym design. Społeczność lokalna, w tym jej tradycje, kultura ma bardzo dużą siłę przyciągania, ale musi być dla współczesnego turysty atrakcyjnie (i zrozumiale dla turysty zagranicznego) opakowana;
- budowanie oferty w oparciu o nowoczesne, multimedialne muzea i wystawy;

- szczególnie zwrócenie uwagi na wzmocnienie oferty gastronomicznej (np. poprzez tworzenie szlaków, różne pakiety promocyjne np. weekend za pół ceny itd.);

Turystyka religijna

- woj. małopolskie posiada liczne Sanktuaria i inne miejsca kultu religijnego katolików czy wyznawców judaizmu (nieznaczące w okolicach Wysowej dla wyznawców prawosławia). Największe to: Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie – Łagiewnikach, Sanktuarium Matki Bożej Anielskiej (Kalwaryjskiej) w Kalwarii Zebrzydowskiej, dom rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach oraz m.in. Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Zakopanem – Krzeptówkach, dawny hitlerowski Obóz Koncentracyjny Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, groby cadyków, rabinów małopolskich itd.;
- w samym Krakowie w dn. 17 października br. przybędzie nowy święty, który w tym dniu będzie kanonizowany w Rzymie – bł. Stanisław Kazimierczyk kanonik regularny laterański, pochowany w Bazylice Bożego Ciała na krakowskim Kazimierzu. Ogółem w samym Krakowie pochowanych jest 6 błogosławionych (nie licząc już Stanisława Kazimierczyka) oraz 8 świętych, co powoduje, że Kraków pod tym względem ustępuje niewielu ośrodkom europejskim, a wyprzedza wszystkie miasta w Polsce;

Aktywne formy wypoczynku

- woj. ma bardzo dobre warunki rzeźby terenu do uprawiania różnych aktywnych, w tym kwalifikowanych form wypoczynku;
- z punktu widzenia rozwoju turystyki kwalifikowanej (tzw. „usportowiona”) zauważalne są braki w infrastrukturze, umożliwiającej uprawianie tych form np. nie ma przystani kajakowych wzdłuż szlaków wodnych, oznakowanych i utrzymanych tras, ale takich – co należy podkreślić z zagospodarowaniem turystycznym tj. wypożyczalnią, zabezpieczeniem i przechowaniem sprzętu, noclegów w nieznaczącej odległości od przystani, szlaku, gastronomii, toalet, parkingów przy przystaniach itd.;

Turystyka zdrowotna

- widoczny jest brak rozbudowanej oferty uzdrowiskowej, poszerzającej i alternatywnej do typowo leczniczej, a stopniowo należy się spodziewać zmniejszania finansowania usług typowo leczniczych;
- konieczny jest rozwój oferty związanej z odnową psychosomatyczną (tzw. oferta wellness i spa), turystyką medyczną, w tym ostatnim przypadku wykorzystanie ośrodka akademicko – medycznego Krakowa;

- odnosząc się do planów rozwoju gmin uzdrowiskowych należy zwrócić uwagę na ich zachowawcze prognozy rozwoju, co częściowo związane jest ze zmianami statusu spółek uzdrowiskowych (obecnie trwa ich – nie wszystkich – sprzedaż), również w kontekście ich finansowania;

Turystyka konferencyjna, szkoleniowa i motywacyjna

- jest to szczególnie ważna forma w turystyce – daje możliwość zarabiania poza głównym sezonem turystycznym i generuje wysokie przychody dla lokalnej gospodarki;
- w przypadku podróży motywacyjnych należy zwrócić uwagę na współpracę obiektów kulturalnych z korporacjami, branżą turystyczną i konieczność zacieśnienie tej współpracy;
- rozwój produktu związanego z funkcją konferencyjno-kongresową (zwłaszcza Krakowa), w tym zwrócenie uwagi na współpracę z tzw. ambasadorami polskich marek;

Turystyka rozrywkowa

- poprawa oferty rozrywkowej, zwrócenie uwagi na produkt dla różnych grup narodowościowych;

Turystyka wypoczynkowa

- jest związana z rekreacją na obszarach odwiedzanych, szczególnie należy zwrócić uwagę na wykorzystanie zbiorników wodnych, w tym – mocnego atutu województwa – geotermii;

Turystyka zakupowa

- zamierzona kreacja produktu w oparciu o lokalne przedsiębiorstwa (m.in. buty, meble, produkty żywnościowe), w Krakowie stanowi znaczny wskaźnik, ale ma on na razie charakter shoppingu w galeriach handlowych;

Różne formy turystyki grup społecznych

- potrzebne jest tutaj podejście kompleksowe i przygotowanie specjalnych pakietów dla różnych grup, z wykorzystaniem różnych form promocji np. dla nowożeńców – oferta oparta np. o tzw. „romantyzm” małopolskiego krajobrazu; rabaty i zniżki dla korzystających z obiektów noclegowych itd.

2. Promocja turystyczna

Świadomość i umiejętność stosowania technik i narzędzi marketingowych, w tym zwłaszcza promocji jest tak naprawdę niewielka. Z punktu widzenia prowadzonej przez władze polityki turystycznej największy problem tkwi w zrozumieniu, że dziś podejmowane działania promocyjne efekty przyniosą dopiero za około 2-3 lata, a zaniechanie działań promocyjnych na danym rynku turystycznym w jednym roku oznacza, że na moim miejscu pojawia się natychmiast

konkurencja. A jak duża jest konkurencja? – corocznie na największych na świecie międzynarodowych targach turystycznych w Berlinie wystawia się ponad 160 państw. Problemem, który tutaj trzeba także zasygnalizować to rozproszenie pieniędzy na promocję turystyczną, głównie skupione w rękach urzędników.

DZIAŁANIA

- wykorzystanie w działaniach promocyjnych wiodących marek turystycznych regionu, w tym traktowanie Krakowa jako głównej atrakcji turystycznej Polski i najważniejszego węzła przyjazdowego do regionu;
- celowe i konsekwentne działania promocyjne ściśle dostosowane do wybranych, konkretnych segmentów rynku (grup docelowych, ocenianych zarówno z punktu widzenia kryteriów społeczno-ekonomicznych jak i geograficznych). W dotychczasowych pracach najczęściej widoczny jest brak konsekwencji w podejmowanych działaniach promocyjnych, jest to główny problem związany z późniejszym brakiem efektów;
- w związku z powyższym stała ocena wszelkich podejmowanych działań promocyjnych – każdorazowe badania efektywności;
- specjalne zniżki, rabaty, akcje dla wybranych segmentów rynku (np. rodzin z dziećmi – Małopolska dla Małych i Dużych) – wykorzystanie faktu wysokiego wskaźnika podatności na działania z zakresu sales promotion polskiego konsumenta (por. badania hipermarketów, zwłaszcza dotyczy to konsumenta o niskich i średnich dochodach). Tutaj też umiejętność wykorzystania pojawiających się na rynku turystycznym okazji (dobry przykład Pcimia);
- wykorzystanie zróżnicowanych narzędzi komunikacji z rynkiem (w tym zwłaszcza Internetu);
- promocja nowoczesnych rozwiązań w zakresie sztuki, propagowanie arcyzmu, powiązania tradycji z nowoczesnymi formami, ciekawej architektury i rozwiązań konstrukcyjnych, wykonawczych.

Organizacja i obsługa ruchu turystycznego

1. Rozkład ruchu turystycznego

Duży problem i niezrozumienie m.in. ze strony urzędników odpowiedzialnych za zarządzanie i koordynację działań w zakresie turystyki – stanowi fakt, że turystyka to nie jest suma mniejszych części. Sieci zależności, powiązań, złożoność tego zjawiska wymagają dużej wiedzy, popartej badaniami i przemyślanej polityki turystycznej. Zwłaszcza jest to temat trudny w kontekście strumieni ruchu turystycznego (przykład nierozwiązanej i kontrowersyjnej sprawy Zakopianki na odcinku dojazdowym do Zakopanego).

DZIAŁANIA

- w związku ze słabym wykorzystaniem pozostałych obszarów – poza: Krakowem, Oświęcimiem, Wieliczką i Tatrami wraz z Podhalem – zauważalna jest potrzeba działań promocyjnych w wymienionych ośrodkach, mająca na celu „wyciągnięcie” z nich turyści do mniej uczęszczanych obszarów województwa. Częstym błędem popełnianym przez mniejsze ośrodki turystyczne jest wydawanie pieniędzy na organizację i obsługę stoiska na zagranicznych targach turystycznych, a nie podejmowanie bardziej efektywnych działań promocyjnych, za znacznie mniejsze sumy, polegających na informowaniu i promowaniu swojej oferty turystycznej w miejscach dużej koncentracji ruchu turystycznego w samym regionie (np. lotnisko w Balicach, punkty it w Krakowie itd.);
- podjęcie konsekwentnych działań związanych z deglomeracją ruchu turystycznego z obszaru wokół Zakopianki np. poprzez promocję innych drógjazdowych (co się jednak wiąże z koniecznością oznakowania, infrastruktury nie tylko drogowej, ale m.in. turystycznej)

2. Informacja turystyczna, oznakowanie

System informacji turystycznej to podstawowy element związany z obsługą ruchu turystycznego i chyba najstarsze ogniwo małopolskiej turystyki. Kraków już sobie z tym problemem (przynajmniej częściowo) poradził. Zresztą w ostatnim okresie otwarto tu trzy nowe i ważne, z punktu widzenia lokalizacji, centra informacji turystycznej (są to tzw. punkty analogowe). Istota tkwi jednakże głębiej – w braku nowoczesnych rozwiązań, czyli m.in. wykorzystania mobilnych technologii, w tym telefonów komórkowych, Internetu (w tym ścisłego połączenia i zintegrowania z portalem ogólnopolskim, chodzi tu o jednolite informacje w portalu, z informacjami o atrakcjach i dostępności z dowolnego zakątka Polski i Europy), systemów nawigacji GPS i dodatkowych narzędzi tam dostępnych (np. lokalizacji punktów informacji turystycznej). Należy też zwrócić uwagę m.in. na samoobsługowe kioski it (ang. touch screen), z możliwością druku (za np. symboliczną złotówkę) map okolicy.

DZIAŁANIA

- pierwszym i podstawowym a zarazem koniecznym krokiem, który trzeba postawić to promocja sieci it w województwie (w tym lokalizacji poszczególnych punktów samoobsługowych czy analogowych jak i stron internetowych) oraz oznakowanie i informacja wewnętrzna (w danej destynacji turystycznej, nie dotyczy to samego punktu, bo tutaj już ujednociono przekaz informacyjny);
- patrząc z punktu widzenia Internetu należy zbudować portal dający turyście możliwość samodzielnego komponowania elementów pakietu pobytowego

(możliwość połączeniu pojedynczego np. noclegu w hotelu w Krakowie z biletem wstępu do muzeum w podziemiach Rynku Głównego i biletem na PKS do Zawoi oraz np. biletem kolejowym na lotnisko w Balicach) i obejmujące produkty z całego województwa;

- jednolite, duże, wypromowane, mobilne (nie tylko internetowe) systemy rezerwacji lokalnej bazy noclegowej, kompleksowość oferty ze względu na duże trudności przebicia się z informacją np. w Internecie (tutaj trzeba mocno pracować nad promocją i informacją w wyszukiwarkach);
- szczególne zwrócenie uwagi i zabiegi związane z siecią punktów it na dworcach, lotniskach i innych punktach węzłowych. Rozbudowa i współpraca w zakresie budowy sieci informacji m.in. opartej na stacjach benzynowych – tutaj kampanie promocyjne i współpraca.

Zasoby ludzkie i system kształcenia kadr turystycznych

Szczególnie w kontekście mówienia o przygotowaniu kadr do pracy w zawodach związanych z obsługą ruchu turystycznego, należy zwrócić uwagę na problem szkolnictwa. Nie chodzi tu o utworzenie kolejnej szkoły średniej czy wyższej (takie zalecenie zapisano w przyjętych przez Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego Kierunkach rozwoju turystyki dla województwa małopolskiego na lata 2008-2013) tylko program kształcenia na kierunkach turystycznych⁴. Główną bolączką szkolnictwa wyższego jest problem systematycznego zmniejszania liczby godzin dydaktycznych, bez zwiększenia liczby godzin praktyk, staży np. w instytucjach zarządzających atrakcjami turystycznymi. Powoduje to słabe przygotowanie merytoryczne do zawodu i wymaga zwrócenia uwagi na podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Poza tym za dużo jest dostępnych informacji na rynku, do tego zbyt szybko się zmieniających. Widoczne też są słabe powiązania pomiędzy branżą turystyczną, nauką a administracją publiczną.

DZIAŁANIA

- konkurencyjność w zakresie kształcenia na kierunkach związanych z turystyką, zwłaszcza na wyższych uczelniach, zwrócenie uwagi na potrzeby rynku m.in. w zakresie kształcenia menadżerów gastronomii, ośrodków spa itd.;
- umożliwienie podnoszenia kwalifikacji zawodowych (doksztalcanie ustawiczne) w zakresie turystyki, rekreacji itd., dotowanie szkoleń z funduszy unijnych;

⁴ Po przyszłorocznych zmianach ustawy o szkolnictwie wyższym nie będzie musiał być narzucany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

- uwzględnienie w procesie edukacji nowych umiejętności, opartych na nowoczesnych rozwiązaniach.

Partnerstwo

Współczesny rynek turystyczny wymaga aktywnej współpracy z branżą turystyczną i organizacjami pozarządowymi, działającymi w sferze turystyki. Daje to możliwość wpływania na podejmowane decyzje finansowe m.in. dotyczy to kampanii promocyjnych. Konieczna jest tu większa otwartość samorządów na współpracę, ponieważ podejmowane dotychczas działania są niedostateczne i zbyt wolne.

- stymulowanie do rozwoju i współpracy w ramach grup partnerskich;
- promocja przedsiębiorczości w zakresie turystyki (np. w związku z wyznakowywanymi szlakami turystycznymi) – udogodnienia dla biznesu.

Jak dobrze wykorzystać potencjał turystyczny woj. małopolskiego? Jakie znaczenie powinno mieć woj. małopolskie na krajowym i europejskim rynku turystycznym (pozycjonowanie produktu)? Jak budować dalszą przyszłość na trudnym, współczesnym i konkurencyjnym rynku turystycznym?

Postulaty

MISJA:

Tworzenie wizerunku woj. małopolskiego jako regionu oferującego wysoką jakość produktów turystycznych, opartych na zadbanym środowisku przyrodniczym i z poszanowaniem dziedzictwa kulturowego regionu.

1. Szczególnej troski i uwagi wymaga ochrona środowiska naturalnego i zrównoważony rozwój turystyki na obszarach recepcji turystycznej. Obecna moda na zdrowy styl życia i wysoka jakość usług wymaga pilnego skoncentrowania się na poprawie i ochronie środowiska naturalnego województwa. Ważne jest w tym kontekście propagowanie i wsparcie dla działań proekologicznych, podejmowanych przez przedsiębiorstwa, instytucje czy osoby prywatne.
2. Istotną rolę z punktu widzenia rozwoju turystyki odgrywa upowszechnianie informacji o istniejących systemach zarządzania jakością oraz propagowanie najlepszych praktyk w zakresie normalizowania i poprawy standardów jakości wśród podmiotów rynku turystycznego.
3. Pilnych rozwiązań wymaga problem sieci transportu wewnątrzregionalnego i dostępności do miejsc recepcji turystycznej. Szczególnie należy zwrócić uwagę na opóźnienia w rozbudowie transportu drogowego i poprawę jakości transportu kolejowego. Uwagi również wymaga rozwój tras rowerowych.
4. Konieczne jest przyspieszenie rozbudowy dużych, wielofunkcyjnych obiektów związanych z infrastrukturą sportową, rekreacyjną, rozrywkową, koncertową, konferencyjną i targową, co pozwoli na podniesienie poziomu konkurencyjności województwa na rynku turystycznym. Z punktu widzenia obecnej sytuacji na polskim rynku turystycznym, ważnym elementem rozwoju jest także gastronomia.
5. Biorąc pod uwagę uaktywnienie współpracy sektora publicznego z branżą turystyczną, priorytetem jest działanie w kierunku tworzenia sieci powiązań biznes-samorząd oraz ułatwień proceduralnych dla inwestorów i otwartość na innowacyjne, nowoczesne produkty.
6. Zintegrowana działalność marketingowa, uwzględniająca kreowanie zróżnicowanych i unikalnych produktów turystycznych, bo tylko takie są w sferze zainteresowań współczesnego turysty, oraz wykorzystanie różnorodnych i nowoczesnych technik i narzędzi promocji – stanowi podstawę funkcjonowania zarówno przedsiębiorstw prywatnych jak i instytucji publicznych. W przypad-

ku promocji należy szczególnie zwrócić uwagę na konsekwencję w podejmowanych działaniach, co dodatkowo ma podstawowy wpływ na zbudowanie i wprowadzenie na rynek markowych produktów turystycznych województwa.

7. Ważnym elementem polityki związanej z gospodarowaniem przestrzenią jest estetyzacja krajobrazu, dbałość o małą architekturę, jak również dbanie o przestrzeń publiczną oraz jej czystość.
8. Turystyka jest dziedziną związaną z człowiekiem, który konsumuje produkt, jak i pracownikiem, który sprzedaje czy obsługuje ruch turystyczny, stąd istotna rola dbania o podnoszenie wiedzy i kwalifikacji kadr turystycznych.
9. Jedną z najważniejszych bolączek sprawnego funkcjonowania i obsługi ruchu turystycznego jest sprawny i nowoczesny system informacji turystycznej. Wykorzystanie nowoczesnych technologii, sieciowość i objęcie nim całego województwa w jednolity system stanowi zadanie nadrzędne.
10. Doświadczenia ostatnich lat i duża konkurencja na rynku pokazują, że turystyka i szczególnie jej promocja – wymaga elastyczności i dużej kreatywności oraz otwartości w działaniu, stąd konieczne jest zbudowanie dużej sieci współpracy i scedowania zadań na instytucje zewnętrzne. Konieczne jest zatem pozostawienie urzędowi jedynie funkcji nadzorującej wydatkowanych środków publicznych, a funkcje wykonawcze i zarządcze winny zostać delegowane do instytucji do tego powołanych (w tym pozarządowych): wojewódzkich, regionalnych czy lokalnych.

